

191

CATALUNYA

REVISTA D'INFORMACIO

EXPANSIO CATALANA

2
92

... de la Costa Brava
... en tant poblets
... per un marc
...
de Lluís Macaya)

JUNY
1931
50 cts.

21

No hi ha res que iguali

a una

ESTUFA ELECTRICA

per la comoditat i economia del seu us. Proporciona a l'instant en que es desitja, — sense cap espera ni preparatius, — una calor agradable i seca.

Diversitat de models
i preus

Visiteu les nostres exposicions i demaneu demostracions pràctiques

Compania
HISPANO-AMERICANA de ELECTRICIDAD
CHADE

"La Casa de los Tornillos"

ALUMINIO, BRONCE, COBRE, ESTAO EN CHAPAS, BARRAS, CASOS, ETC.

Tornillos de Hierro Piedras Esmeril, y Bronce para Metales, Arandelas Grover, Alambres de Bujes, Pernos, Muecas y demas artefactos del ramo.

BULONES, TORNILLOS y TUERCAS de ACERO para CAMIONES OMNIBUS y AUTOS Norteamericanos, Ingleses y Europeos

Todo lo necesario para

AGUJEREAR, ROSCAR y RECTIFICAR

SARMIENTO 1699 esquina

JUAN RUSSINYOL

MONTEVIDEO

BUENOS AIRES

U. T. 38 Mayo 1353

U. T. 38 Mayo 6799

Coop. T. Central 1890

La Panificadora "EL MORTERO"

Panaderies, Confiteries, Pasticeries

— de —

FABRE I MONTSERRAT

Casa central:

SAN JUAN 1269-71 — B. AIRES
U. T. 23, B. Orden 7087—O. T. 131, Sud

Casa a Bernal: Zapiola 52 al 60
U. T. 171, Bernal — O. T. 36, Quilmes

SUCURSALS:

9 de Julio 87 — O. T. 6, Quilmes
Crámer 265

Casa a Quilmes:

Rivadavia 349, cantonada Mitre
U. T. 192, Quilmes

Sucursal a Wilde:

Av. San Martín 5661

Repartim a domicili anti

TALLERES GRAFICOS "DAMIANO"

ZEA & TEJERO

Revistes, Catàlegs, Bicromies, Tricromies, Treballs comercials en general. — Impresors de "CATALUNYA".

CORRIENTES 439 U. T. 31, 2952

LLIBRES

DIARIS I REVISTES

Publicacions Catalanes

NOVETAT EXTRAORDINARIA

CATALUNYA

DESCOBRIDOR

D'AMERICA

Carreras i Valls

... \$3.50

Correu \$0.25

Buenos Aires

1939 - Rioja 1939

Rafael Valls

ADVOCAT

Diagonal Sáenz Peña 628, 27.

U. T. 38, Mayo 6898

"EL"

Fundador

TALLER DE

TACUARI 439

B.P. de Soria

61116488

D-2 23092

REDACTOR-EN-CAP

R. ESCARRA

DIRECTOR

LL. MACAYA

SECRETARI

J. GRAU ELIES

PUBLICACIÓ MENSUAL CATALANA DE BUENOS AIRES - ALSINA 429 - JUNY 1931

REFLEXOS

PER JORDI D'ARGENT

LA MORT DE RUSIÑOL. — Una extremitat d'angoixa i de dolor haurà percutit el cor de tots els catalans en assabentar-se de la mort de Santiago Rusiñol, d'aquest ésser escollit de l'art i de la glòria que emplena magníficament més de mig segle de la Catalunya renaixent.

De les poquíssimes grans figures catalanes del segle passat que encara restaven, Rusiñol ha estat la més coneguda, la més universal. Rusiñol era l'home més popular de Barcelona i de tot Catalunya, i fora d'ella, era el català més popular arreu.

Poeta, novel·lista, dramaturg, pintor, Rusiñol ha estat, per damunt de tot, un cor immens d'artista i un formidable humorista en el sentit més humà i més generós de la paraula. Fill d'un estament industrial que, durant el segle XIX, va fer rica i plena la nostra pàtria, Rusiñol, amb la seva independència heroica, amb la seva bohèmia gairebé èpica, amb la seva passió de fruïcions estètiques i d'aventures, amb les seves espeterrants facècies i anècdotes que van fer de la seva joventut una vertadera novel·la fantàstica, viscuda amb enamorament d'artista, Rusiñol ha estat la rebelió més vistosa de la nova Catalunya contra els *Senyors Esteves* de la vella Barcelona, herois de la botiga i la mitja-cana, creadors de la riquesa material de la nostra terra. Rusiñol encarnava esplèndidament, triomfalment, les aspiracions idealistes, insadollables, de les noves generacions catalanes, que havien de portar Catalunya al cim de l'espiritualitat, de l'art, de la cultura i de les reivindicacions polítiques de nostra personalitat històrica.

Narrador finíssim, ple de gràcia i d'observació, en obres com *L'auca del senyor Esteve* i *Del Born al Plata*; dramaturg de primer ordre en *El místic*, *La mare*, *La bona gent*, *L'hereu Escampa*, *L'hèroe*; saineter d'un humor xiroi inestroncable, com en *L'homenatge*, *Gente bien*, *Els Jocs Florals de Camprosa*; pintor genial dels jardins i patis més famosos d'Espanya; crític i esteta, descobridor del nou sentit de la pintura, als quadres del Greco, Santiago Rusiñol ha mort en plena activitat, als

70 anys, pintant en els senyorials jardins d'Aranjuez amb la mateixa agilitat que quaranta anys enrera.

Les seves despulles foren traslladades a Barcelona i exposades a la Sala del Consell de Cent, per on va desfilar el poble barceloní en testimoniatge d'admiració i d'amor al fill predilecte de la Ciutat. Ara reposen al panteó familiar del cementiri Nou, però hom tracta de donar-les-hi morada definitiva — quan les disposicions legals ho permetin — a l'ombra del "Cau Ferrat" de Sitges, el superb museu, únic al món, invenció de Rusiñol, a on va reunir els valuosos tresors artístics que li recordaven els seus inquietos romiatges per tota la terra i a on descansava amb beatífic plaer de l'agitació de la seva vida nòmada.

Així la tomba serà digna de l'home excepcional que va forjar-la i de la Catalunya que tant fou per ell estimada.

DIADES HISTORIQVES. — Van succeïnt-se una darrera l'altra la tanda de diades verament super-reals que ha viscut el poble català d'ençà del 12 d'abril darrer.

A la inauguració de l'Assemblea de la Generalitat, a manera de restauració de l'antic Parlament de Catalunya, ha seguit la jornada electoral del 28 de juny, en la qual el nostre poble ha refermat la seva confiança ens els homes que van portar-li la República i la Llibertat. Com digué Jaume Carner en prendre possessió de la presidència de l'Assemblea Catalana, els darrers trenta o quaranta anys de lluita per les reivindicacions catalanistes semblen un somni: àpats grandiosos, manifestacions multitudinàries, Solidaritat, Mancomunitat, Assemblea de Parlamentaris... tot sembla una evocació llunyana i boirosa, plena de glòria i d'angoixa, davant la realitat actual, plena d'imminents solucions i acòmpliments, i pel mateix, voltada de perills com cap altra hora de la història moderna de Catalunya. Que el Cel il·luminï els nostres patricis i *leaders* del moviment patriòtic, tant a Barcelona com a Madrid, per tal que encertin a obrir la via dels més alts destins a la nostra pàtria!

SUMARI

Reflexos, per Jordi d'Argent.—Els catalans pel mon, per Riber de Lagerquist. — Detalls mínims, per Pere París. — Llibres, llibres, llibres, per J. Torrendell. — El lloro dissecat, per M. Bandranas Palà.— Josep M^a. de Sagarra. — Els Jocs Florals de Barcelona. — Tossa del Mar. — Santiago Rusiñol ha mort. — Patis de la ciutat de Tarragona. — Al voltant de Santa Maria. (Dibuixos de Lluís Macaya). — La "Ciudad Encantada" de Cuenca.— Sant Jordi, Patró de Catalunya. — Homenatge a Apelles Mestres. — Cròniques catalanes. — La setmana de saviesa. — Pel nostre idioma. — Glossari de l'Hora Catalana, per J. Mas de Flix. — De la nostra col·lectivitat. — L'Antonello de Messina, per Rafael Benet. — Noticiari de Catalunya.

Portada, per Lluís Macaya.

REPUBLICA
111103

D-2
23092

6482

ELS CATALANS PEL MON

UN MALLORQUI EN ELS CONFINS DEL MON

ENTRE els varis mallorquins que he conegut en les meves caminades pel món, un dels que més m'ha quedat a la memòria va ésser Antoni. El seu cognom no el vaig saber mai, i a més no té res a veure amb aqueta relació. Antoni era encara el que se'n diu un jove ben plantat malgrat els seus quaranta anys complerts, fort i gallard, valent i mai sense recursos davant d'una situació difícil. Jo vaig arribar a conèixer bé a aqueix fill de l'illa predilecta, en llargues caminades on tal vegada ningú havia disputat el domini de les selves i dels boscos seculars, exceptuant l'indi Ona, ara gairebé desaparegut, per misèries i per vicis que la civilització va posar al seu abast. I el vaig conèixer també, en llargues i joioses converses al peu de la fogata, en mig d'una naturalesa adormida.

Era en 1921 quan fent un viatge als confins del continent sud-americà, vaig conèixer el meu amic Antoni. Era l'últim mallorquí de la terra, puix més enllà de la seva cabanya, més al sud, no hi havia més que illes i illots inhabitats, xileny en la llur majoria que venien a rematar el continent en el Cap d'Hornos. Aquest cap va ésser sempre la temença dels navegants, i molts bucs i moltes vides varen quedar sepultades en les seves aigües, sempre a punt de disputar amb les llurs fúries el domini del mar. Són raríssims ara els bastiments a vela que tomben aquest cap; els vapors que passen de l'Atlàntic al Pacífic o viceversa, ho fan per l'Estret de Magallanes, ont la navegació es relativament fàcil i segura. Una vegada va arribar al port xileny d'Iquique un buc de vela que havia estat lluitant més de tres mesos sense poder tombar el Cap d'Hornos, i al fi va tenir de tornar i prendre el camí d'Àustràlia, entrant després de cinc mesos de navegació al port de Fremantle, amb la seva gent quasi morta de fam.

Vaig sortir de Bons Aires un dia del mes de Gener, amb una calor africana; el buc al qual havia confiat la meua humil persona era un transport nacional, l'armònia marina del qual em semblava un xic estranya.

—*Es un barco asqueroso cuando hace mal tiempo*—em va dir el *segundo*, i amb aquesta bona perspectiva ens vàrem aventurar per aquells mars solitaris i de difícil navegació. Pobre buc! Havia format part de l'esquadra de guerra, però per raons que ningú no sabia explicar-se, li havien escapat uns vuit metres de popa, la qual cosa el va convertir en una espècie de *barrilete sin cola*. L'objecte d'aqueix munt de *fierro viejo* era dur queviures a la llunyana població d'Ushuaia, en el canal de Beagle, en

els confins de la Terra de Foc argentina, i també fornir als fars de la costa patagònica del necessari per viure aqueixa gent la seva vida solitària; en poques paraules: establir una *hason* entre la civilització i el despoblat.

El motiu d'haver-me embarcat jo era per a conèixer l'extrem Sud de l'Argentina, com havia conegut l'extrem Nord; visitar els seus llacs, d'aigües límpides, les seves muntanyes de piques eternament nevades i els seus glaciers que havien vist néixer el continent. I a això cal afegir el desig de viure, per pocs dies que fos, una vida lliure, lluny de l'aldarull de la metròpoli i de la monotonia de l'escudella casolana.

El nostre buc era un *pandemonium*; en les cobertes no hi havia lloc ni para una *pulga*, ocupades com eren, de tota mena de càrrega, entre la qual dominaven fardells d'herba seca i tancors de gasolina. Ací tenien instal·lat llur *salón de fumar* els cinquanta homes que varen portar a Ushuaia contractats com carcellers. En ma vida no he vist una xurma internacional més completa; n'hi havia de russos, de tures, d'armenis, i Deu sap de quina altra mena, salpicats amb algun que altre alemany i espanyol. Contractats tots ells als baixos fondos de Bons Aires, a la Boca i al Passeig de Juliol. Molt pocs sabien l'espanyol. Portàvem també un terriblement important emplet governatiu, que tenia cambra per a ell tot sol, usava guants de cotó tres nombres massa grans, i menjava amb el comandant, que és, — com se sap — una alta distinció. Però quan vàrem arribar a Ushuaia, va rebre aquest bon senyor un telegrama amb la seva exoneraació, i va tornar amb nosaltres, però llavors com un simple mortal, destinat ara al menjador comú, ocupant jo el seti d'honor a la taula del comandant, encara que amb poc profit, puix el millor dels queviures havien passat a l'història.

El nostre buc, el *sin cola*, feia com l'història del capità brasileny, que no va voler desviar-se de la ruta, agafant les ones pel més gros de pur orgull. La coberta de proa semblava un camp inundat, amb un que altre tambor de gasolina rodolant d'un punt a l'altre. Una onada va invadir la cuina, va tirar al cuiner amb tota la seva bateria a l'altra banda, junt amb la nostra sopa greixosa, que formava una petita mar d'oli damunt les aigües que havien quedat. Però el nou dia ens va proporcionar el sol i esperances, i per festejar-lo va haver-hi tallarins que el cuiner va pastar amb el mànec d'una escombra bruta que va trobar sobre coberta; naturalment, sense netejar-lo. Quant donaria jo per tenir el meu estómac com llavors!

Ens vàrem acostar a l'estret de La Mai-

re, entre l'illa dels Estats i la costa de la Terra del Foc. Es un pas molt difícil; els corrents dels dos oceans es troben ací en terrible lluita, i amb satisfacció veu un quedar a popa aqueixas altes roques tallades a pic i sense cap vegetació. Vàrem entrar en el canal de Beagle i ací va canviar la situació com per art d'encantament. Vàrem navegar lentament sobre les seves tranquilles aigües, vorejades per frondosos boscos, que cobrien les faldes dels turons fins al trencall de l'aigua. I una que altra barraca de fusta de pagesos o de buscadors d'or. Vàrem arribar a Ushuaia, l'última població al Sur de la terra, on ens varen esperar en una e. pècie de moll, les notabilitats, gent de menys valer, i uns vint presidaris per a descarregar el vapor. En altre època havia tingut importància el poble de Ushuaia, quan hi havia obratges i quan una Companyia Explotadora d'Or tenia encara a les seves urpes els crèduls accionistes; però ara més de la meitat de les cases eran buides, i moltes d'elles s'oferien com regal a qualsevol que vulgués acceptar-les, i això que no eren dolentes, al contrari, n'hi havia de dos i fins de tres pisos.

Ushuaia és presidi argentí per a incidents i criminals de nota; és la temença dels malèvols, perquè la vida és ací sumament dura i el clima molt fred. El règim carcelari és sever i probabilitats d'evadir-se no existeixen. Alguns, ignorants, han intentat d'escapar-se; però han mort en els aiguamolls gelats o han tornat a la llur cella voluntàriament. Entre els presidaris d'aquell temps hi havia el famós Radowisky, el rus comunista que va matar al Cap de Policia de Bons Aires, coronel Falcón, aquell qui, en morir, va dir al seu secretari que l'acompanyava: *Amigo, esto son gajes del oficio*. Radowisky va intentar una vegada escapar-se amb una embarcació que els seus correligionaris havien tramés de Bons Aires, però descoberta la fugida, va avisar-se a Punta Arenas d'on va sortir un vaixell de guerra que va agafar el bastiment i a Radowisky, que poques hores després va tornar a ocupar la seva cella. Radowisky havia estat tipògraf, era home intel·ligent i de certa instrucció; vaig fer-li una llarga visita en la seva cella, ara solitària, i em va oferir la única cadira mentre ell es va asseure a l'espona de la seva llitera. Li vaig parlar de la situació de Rússia, el poc que jo en sabia, i de la d'Europa després de la guerra, perquè molt poques notícies havien arribat al seu coneixement durant els molts anys que era a presidi. En acomiadar-me, em va fer present el seu agraïment per la visita, i em va dir que d'ençà que era pres, cap home no li havia parlat com li vaig parlar jo. Vaig notar un moviment com si

hagués volgut allargar-me la mà, oblidant, tal vegada, per un instant, que era la mà d'un criminal, fanàtic si, però impulsada per un ideal, ideal per a ell i els seus. Però jo vaig veure en aqueix moment no més l'home, l'home la vida quasi entera del qual estava condemnada a aqueixa lúgubre i estreta cella, i en acceptar la seva mà vaig veure caure damunt la seva galta demacrada, una llàgrima. Nou anys més tard va rebre Radowsky el seu indult de l'ex-President Irigoyen.

Un altre presidari era un alemany que en societat amb un argentí havia tingut una carniceria a Bons Aires. Un dia va matar l'alemany al seu soci, dessagnant-lo amb tot l'art sobre la reixeta de la clauveguera, llençant les seves restes equartejades a la llacuna de l'aristocràtic pare de Palermo, d'on els varen treure els bombers després d'haver esgotat el llac. Era carnicer en cap del presidi i un home simpàtic i ple de vida i salut, rodejat quan jo el vaig veure, d'apetitoses salsitxes i llonganisses, amb uns blancs i rossos porcells penjant del sostre. Vaig preferir "admirar-lo" a certa distància per respecte al gran tallant que manejava a la seva mà.

A Ushuaia vaig trobar una embarcació per continuar el meu viatge pel canal de Beagle. Era un barquet a vela, però ostentava també un curiós conjunt de ferros de diferents mides i formes, que els meus homes insistien a dir-ne motor. Tenia un esperit de contradicció com poques vegades havia vist i ens va posar moltes dificultats durant el viatge. Si fer-lo anar era difícil, fer-lo parar ho era més encara, i per damunt de tot ens va embolcallar en un dens núvol de fum que hauria tapat la maniobra d'una esquadra entera. Però vàrem desembarcar per fi en un punt que en deien Lapatada, on ens va esperar "tota la població" amb grans manifestacions d'alegria, sobretot després de veure una certa abundància de noves provisions, entre aquestes hi havia una saca entera de farina. Saltant en terra vaig tenir davant meu els habitants dels confins d'aquest món: un mallorquí que es deia Antoni, heroi de la meua relació, i la seva companya, la substanciosa Caterina. Antoni era, com he dit, un xicot simpàtic; no vaig aconseguir de saber el per què ni quant havia vingut a raure ací i com això no m'interessava de saber-ho, ací en el "Gran Silenci", lluny del món, en que el passat d'un home no importa, puix el que val és l'home tal com és, si en la vida del nostre amic hi havia fets que ell havia vingut a enterrar ací, no per això valia menys per a nosaltres, els seus companys d'ocasió. Deia que era mallorquí i que feia molts anys que havia "rodat món". I molt devia haver "rodat" perquè era home de caràcter.

Caterina, la seva fidel (sic) companya, era irlandesa; alta, grossota i desproporcionada com un bot ple de vi, gravada i lletja com un pecat. Havia vingut de la

illa verda, Irlanda, contractada per a una estància de la Patagònia, on va conèixer Antoni, i tots dos varen començar a rondar per aquelles terres fins a instal·lar-se definitivament en aquests llocs apartats, sols, com els històrics personatges de la Bíblia. Tenien unes vaques i unes cabres magres com esquelets; com les mantenien durant el llarg i rigorós hivern, va ésser per a mi un enigma. Completaven la família uns gossos flacs també i una guineu. La nit de la nostra arribada va ésser festejada a la cabanya; Antoni havia caçat uns ànecs silvestres i Caterina va fer pa; vàrem obrir unes llaunes de conserves i ampelles de vi i les hores varen passar alegrement entre rondalles i facècies. Vàrem oblidar el restant del món, aquell que pel moment no era nostre; ens vàrem sentir feliços i poderosos; tot allò, els boscos i les muntanyes eren nostres, perquè no hi havia ningú que pogués prendre'ns-ho. Mai no havíem vist els estels tan brillants, tal vegada per la proximitat del pol, i el silenci, aquest gran silenci d'una nit serena en el despoblat, solament s'interrompia alguna que altra vegada pels lladrucs d'algun gos empaïtant alguna bestiola salvatge atreta per la flaire d'ànec rostit. El bon vi xileny va fer vibrar les cordes patriòtiques de Caterina, i per consideració a la "mestressa" vàrem convenir tots que Irlanda té d'ésser lliure e independent.

El dia següent vàrem començar el preparatiu per a la nostra excursió als grans boscos i al llac Roca. Com que l'embarcació en la qual havíem vingut d'Ushuaia era massa pesada per remuntar els ràpids que servien de desguàs al llac, calia trobar un altre mitjà de "locomoció". Antoni ens va indicar un bot submergit sota de l'aigua de qui sap quants anys ençà; el vàrem pujar i en vàrem treure l'aigua, tapant els forats més grans amb sacs vells i troços de fusta. D'unes portes velles vàrem fer-ne seients i rem, i al dia següent vàrem muntar els ràpids ficats a l'aigua fins als genolls i arrocegant el bot sobre les pedres. Vàrem entrar en el llac, i es va presentar a la nostra vista, quelcom del més grandiosos que una naturalesa salvatge i intacta pot oferir. Encaixat entre altes muntanyes cobertes les llurs falces amb frondosos boscos de Pinus Antàrtica, on molt pocs homes havien penetrat, s'estenen, com un immens mirall, les aigües cristal·lines i de bellesa immaculada, que porten el nom d'un dels argentins que va obrir les terres del Sur per a la civilització, combatent a l'indi fins als seus últims cataus. Les altes cimes de les muntanyes perdien les seves piques blanques en els núvols i de tant en tant tallava les parts rocoses una cascada que en caure al llac semblava estendre un fil d'argent. El nostre bot feia molta aigua i la perspectiva de morir en aqueix llac, per molt bonic que fos, em va llevar en certa part

l'entusiasme de contemplar totes aquestes grandiositats.

Vàrem desembarcar prop de la Fita que marca el límit entre Argentina i Xile; vàrem fer foc i ben aviat va començar de guspirejar el característic *asado argentino*. En aquesta ocasió un saborós anyell enfilat a l'ast en forma de creu, una eina que és tan indispensable com l'històric *mate* en la vida campestre. Jo voldria tenir la capacitat necessària per poder expressar, encara que no fos sinó en part, les impressions que causa aquesta superba naturalesa, i voldria també preguntar quina pot haver estat la raó d'existir ací, a poques llengües dels glaciers i a l'ombra de piques eternament nevades, aquesta abundància de vegetació i de flors silvestres, de moltes varietats i molts colors, entre l'herba frondosa, d'un verd fort i sà, els llurs capets alegres. Més estranya encara aquesta vegetació abundant, per la raó que més al nord, on el clima és més benigne, dominen en les immenses soletats solament arbustos amargants. Pensaven potser "ací podem brillar al nostre gust, lluny de les mirades dels profans, i com que la nostra vida és tan curta, i aviat quedarem cobertes pel mateix mantell blanc i fred, volem donar tota la nostra bellesa". I tenien raó; moltes nevades havien caigut des de la última vegada que tosques sabates havien trepitjat llurs capets vermells, grocs i blaus. Sembla que el Creador s'acomiada ací, amb mà generosa i amb un darrer gest sublim, de la seva Obra. Al Sud de la Terra del Foc no existeix res; allí la naturalesa dorm son eterna, i gelats aigües mols tanquen el camí de l'home. Aquest petit paradís es completa amb una varietat d'amiguets alats, ocellets de moltes colors, que ens despertaven amb llur alegre cant en apuntar el dia. Gran quantitat de lloros barranquers omplien l'aire amb llurs crits, i quan més tard va mancar la carn, eren aquests cridaires els qui anaven a parar a l'olla d'Antoni, acompanyats amb algun bon tros de cansalada. Sovint es troba en aquest *puchero* d'ocasió, alguna ploma verda, però ni això ni res no ens hauria fet perdre la gana. Del nostre campament estant, sobre el llac Roca vàrem fer moltes excursions; ens vàrem internar en territori xileny i d'una altura vàrem arribar a veure la Muntanya Sarmiento amb els glaciers que la rodegen. El llac Roca pertany part a l'Argentina i part a Xile.

Antoni era un dels homes més seriosos que he conegut en la meua vida i no hi havia manera de fer-lo riure amb tot que les nostres rondalles i els nostres acudits per regla general eren saborosos.

Una nit se'm va ocórrer improvisar una rondalla dedicada al nostre amic Antoni. "Una vegada un mallorquí s'estava movent a Amèrica. Si podia sentir—deia—la cornamusa i el tamborí de la meua illa, crec que em posaria bo. Varen fer tocar aquesta

(Segueix a la pàg. 27)

DE TALLS MÍNIMS

Si ens esforcem a voler endevinar el pensament de l'home, en allò que té de més noble — que és, a fi de comptes, la condició essencial que li dona categoria — ens trobarem de seguida amb l'inconvenient de no poder judicar-lo tal com la nostra manera de pensar ens els feia. Sense que hàgim furgat a la fàisó dels qui tot ho jutgen segons llur interpretació unilateral de les coses, també resulta que havem anat a raure a les mateixes conclusions. Tot plegat, un treball d'especialització aigualit per causes diverses que aconduïxen a un idèntic fi.

□ □ □

Ve que hi ha un moment de tràngol en un país i l'home que sap fer-se seves totes les voluntats, en un d'aquests actes de la vida que obren les portes a la immortalitat, polaritza els dalers collectius de la multitud. La seva visió dels fets ha estat d'una oportunitat única. Pot ben dir-se que el seu gest ha estat l'aglutinant de tots els idearis...

Passen els dies i la data del gloriós esclat s'allunya, a poc a poc, del record de molts dels qui havien estat els primers a qualificar de genial la intervenció oportuna de l'home: la boira glaça la visió i fa tèrbola la consciència.

□ □ □

El que cal fer per no ésser titllat de poca conseqüència política, al dir dels homes qui tenen experiència en la matèria, és anar sempre una mica rera de la realitat. Perquè, raonen, i tenen molta de raó: si no hi ha una certa dosi de incomprensió, en qüestions de política, de seguida s'arriba a veure les coses d'una manera massa nua.

□ □ □

El fet que a un país determinat hi hagi un canvi de règim polític, tan radical, que fins hi ha qui creu que es tracta més aviat d'un somni que d'un esdeveniment real, fa que la visió dels homes qui l'habiten no hagi trobat, encara, aquell punt centrat, l'equilibri mental suficient per fer-se càrrec del que representa.

Passa, doncs, com és notori i és possible de constatar, que després d'una vida al marge de tota llibertat, l'home, en trobar-se en possessió d'aquest atribut, o bé en fa un xic massa — i en aquest cas ja desvirtua el significat mateix del mot — o cau en la simple frase, per no fer-se, com diria un teoritzador, una complicació feixuga de la política i dels qui la menen.

I tanmateix, cal ésser-ne de polític. Segons ens ensenya la història de tots els temps, aquesta ciència, que és, pot dir-se, el principi i el fi de la vida dels pobles, anomenada política, ha estat la mare del progrés de la humanitat. Es per això que, tants de blames com se li adrecen, la po-

lítica segueix la trajectòria que li fan agafar els homes. Veliàquí, doncs, perquè tots havem d'ésser tocats pel llumí de la política, si volem que en el món hi hagi allò que podríem dir-ne una comprensió més cabdal d'allò que ens ateny i que negligim per no voler passar pel cercol de la política.

□ □ □

Ara que... Bé; podria ésser ben cert que, malgrat la bona voluntat dels teoritzadors abstractes i dels polítics de bons sentiments, un hom no pugui avesar-se a la lluita que representa tot acte polític. De seguida podria dir-se: si no tens el temperament patstat per a l'acció, deixa la política; però no te'n desentenguis, que d'això n'esdevé la deu de calamitats que, tard o d'hora, pateixen els pobles.

□ □ □

Parlar amb un home que visqui obeceat per un prejudici racial és un cas digne d'estudi. No és gens difícil, per poc que un hom furgui en la consciència del dit individu, de trobar-hi un sediment d'intolerància, aquesta deixalla de l'antigor que, avui, disfressada amb robes potser de fabricació moderna, fa la patxoca als qui es vanten de posseir un sentit liberal de la vida, sense comprendre'n el significat estricte.

□ □ □

Bertrand Russell és un filòsof anglès tot sadollat de mel soeràtica.

Aristide Briand, aquest francès que ja fa cinquanta anys que va deixar el seu ofici manual per tractar d'ésser útil al seu país des d'un escó del palau Bourbon, ara que ha perdut l'esperança d'ésser president de la república, tan se val que es faci crèixer la barba...

Santiago Rossinyol ja és mort. El seu traspàs, no se sap si ha arribat massa tard o massa aviat. Sols pot dir-se, amb plena seguretat, que una vida com la seva, guanya quilats a mesura que s'allarga.

□ □ □

Un dia, que plovia sense compassió, va passar que un home amb paraigües va voler fer filigranes, mentre anava pel carrer, damunt de l'enrajolat. Com que l'atuell ja havia aconseguit amb escreix la seva missió, perquè, a dir veritat, semblava d'un preu ínfim, ve que cerca una esclatxa que li faci el pes i, amb delicadesa, hi enquireix la punta. Resultat d'això: que l'home que porta un paraigües a la mà, si plou, és just que l'obri de seguida, si no vol trobar-se amb un mànec torçat i amb les espatlles molles.

□ □ □

La cosa que més ens fa pensar quan tenim un conflicte, per petit que sigui, a resoldre, és la manera de sortir-nos-en. Hi

ha home que, pel sol fet de trobar-se davant d'un cas que li pertorba una mica el ritme de la vida, en té prou per deixar-se portar pel desconsol. Això ens demostra que sempre existeix un moment oportú per defugir el camí de la raó. Sí, perquè, en un moment donat, un hom perd com si digéssim, allò que més li hauria de fer el pes.

□ □ □

Un dia va passar que van trobar-se dos amics de la infància. Dir que eren amics de la infància, és tant com dir que feia més de trenta anys que no s'havien vist. Com succeeix en la majoria d'aquests casos, l'un havia arribat allà on s'havia proposat d'arribar, i l'altre encara no hi havia arribat.

—Què has fet en tants d'anys — va dir l'amig que ja havia arribat al que encara no hi era. — Perquè veig que no portes pressa en arribar-hi...

—Ja ho pots veure: jo soc dels que, per aprop que estiguin d'arribar-hi, sempre troben l'obstacle final que els en priva...

L'amig que ja havia arribat no va voler saber altra cosa. El seu amic de la infància no era del seu tarannà.

□ □ □

La vida, tal com l'entenen els homes que creuen amb llur poder de persuasió, ve a ésser un seguit de mutacions que s'adapten, ddeils, a llurs interessos, sempre que tinguin un fi utilitari.

Es clar que això no és cap premissa. Però, fet i fet, és bo que, de tant en tant, se'n faci un escorcoll, d'aquesta manera d'interpretar allò que més hauria de plaurer-ns.

□ □ □

Si fóssim dotats de facultats sobrenaturals — cosa que, desd'ara, diem que rebutjaríem — després d'haver-ne fet ús una sola vegada, tractaríem d'esbrinar quina relació té la raó amb el seny. Potser resultaria que els dos mots s'agafarien dels cabells com dues vulgars comares del veïnat.

□ □ □

Si fos possible caure en la temptació sense que la idea del pecat ens vingués a temptar, a hores d'ara, el món, fóra allò que tant plaïa o que hauria plagut a la gent de les anteriors promocions, aquella gent que tot ho comptava segons la certitud que tenia de no fer un tort al seu interès...

□ □ □

Ja que s'ha arribat a la conclusió que sols hi ha un fet que ens dóna allò que, després de tot, ens és tan necessari que no podem defugir-lo, encara que per ventura ens hi esforcem, és bo que tractem de fer-nos-en dignes. Comptat i debatut, això és tan fàcil que està a l'abast de tothom.

Pere PARIS.

LLIBRES, LLIBRES, LLIBRES!

LA COLLITA DELS JOCS FLORALS

TEMPS enrera, els escriptors juvenils d'una nova promoció tingueren la dèria de volguer suprimir la festa literària del primer diumenge de maig. Eren els novells renovadors de les lletres catalanes que creien trobar un obstacle en l'influència que exercia damunt el públic la vella escola que s'en deia floulesca. Indubtablement es cert que durant uns quants anys el Cos d'Adjunts estigué pressionat per un Consell que s'aferrava excessivament a les normes antigues, i els novells ja no trobaven simpatia ni comprensió en els mantenedors rebebs i rovellats. Paraules asenyades i prestigioses de l'inoblidable Prat de la Riva aturaren l'indignació i la repugnància dels joves poetes, que amb llur insistència i genialitat arribaren a imposarse als lectors, a la crítica i, conseqüentment, a la tossuderia dels Jurats.

Avui — ja fa bona estona — els Jocs Florals responen dignament a la tonalitat literària de l'hora viscuda. Totes les expressions són amplemment valoritzades i llurs autors obtenen les altes jerarquies que la simbòlica entitat otorga a les millors mentalitats, per diverses que siguin les inspiracions líriques i agosarats els conceptes de la intel·lectualitat.

El que no ha canviat mai, ni ho ha pretengut ningú, és la essencial definició de l'acte, ment de la llengua en sos començos i fermentació patriòtica a l'hora conscient, sense defallir mai fins avui. Ha dit bé un comentarista que els Jocs Florals han experimentat, com totes les altres coses cares al poble, tots els alts i baixos de la gran batalla de Catalunya. "Hem vist — escriu — els Jocs Florals d'En Jofre. Hem vist els Jocs Florals clandestins del temps de la dictadura. Hem vist els Jocs Florals mig esperançats de la caiguda de la Dictadura. Hem vist enguany els Jocs Florals triomfants de la República". La crònica ens dona l'impressió que hi va haver entusiasme, desbordament patriòtic i sentimental; que fou un acte de fe i manifestació tenaç i joiosa de voluntat.

Emperò aquesta exaltació cívica no vol dir que la festa descendís de la seva categoria literària. Enguany més que en cap altra reunió no es podria dir com en aquell temps menyspreuat que la nostra literatura tingués un exclusiu sentit patriòtic. Ni pels temes ni per l'accent, les composicions premiades ni els discursos obeïren a una intenció purament pairal. El patriotisme dels nostres escriptors moderns consisteix primordialment en fer llur obra perfecta sense necessitat de sotmetre's a un disseny extra-literari. Creuen amb raó que com millor escriuen, fan més pàtria.

La mateixa Englantina, que tradicionalment premia l'inspiració patriòtica, s'ha posat en les mans de Josep M.^o de Sagarra per la seva notable composició "Abril", càntic a la Natura periòdicament renovadora de la vida i de la suprema llibertat; càntic tot ell vigorós de les qualitats que han fet d'aquest poeta una personalitat caracteritzada per la seva abundor de paraula i sentiment, d'imatges plenes de color i conceptes d'arrels fonament emotives.

Igualment de pura substància artística es la poesia de Joan Arús, que obtingué la Flor Natural. "La mort de Dòrecon" es inspirada en una escena de l'obra de

P. Miquel d'Esplugues

Langus, "Dafnis i Clòe", encertada poetització d'una quadro dolorós que troba realitat eneisadora en la teoria de set sonets perfectes, de estructuració clàssica i desdoblament grec, com pertocava al seu origen.

Més acostada a l'estil usat es la composició que respònd al tema religiós. En Felip Granges, amb les seves quartetes aconsonantades, d'un caire popular, ha sabut enriquir la seva composició "Passa la Verge pel cel de Febrer", tota plena de serenitat religiosa, de perfecció estètica, d'olor a retaula antic.

De dues-cents cinquanta composicions ha estat la collita dels Jocs Florals d'en-

guany, prosa i vers. No hi han mancat les vingudes de més enllà del Pireneu, desitjoses de fraternitat espiritual dins l'escalfor que dona la llengua d'una mateixa nissaga. El poeta premiat es Carles Grandó, qui amb accent rossellonès expressa ses emocions amicals girat cap a la nostra terra, tan germana de la seva.

Aquesta amistat tradicional entre Catalunya i les terres d'Oc del Migdia de França, es recordada en la Memòria del secretari, Alexandre Bulart i Rialp, amb motiu de les belles festes del centenari de la naixença de Mistral. Primer a Barcelona i després a Avinyó i Maiana, catalans i provençals ajuntaren llur espiritualitat per a commemorar el geni gloriós de la raça llatina, tot sentint la joia de parlar un idioma mateix encara que mostri refraccions diverses segons el sol i la vigoria de cada encontrada; conjunt admirable que respònd a la sensibilitat d'un poble que la Història lluita per unificar a l'entorn de la Muntanya que Maragall cantà i que un jorn ha de veure el triomf de la Raça.

El camí ja el coneixem, i les forces que ens hi portin, ja les tenim. Les ha glossades aquest any el president del Jurat, el P. Miquel d'Esplugues: Fe, Pàtria, Amor. Vet-aquí les idees fortes que han dut Catalunya a l'hora present. Ha estat el seu un comentari filosòfic, polític, humà, gràvit, de conceptes fermes, de nocions clares, d'aspiracions enraonades. Molt encertadament ha dit l'egregi pensador sintetitzant l'obra dels Jocs Florals, que tot jugant hem fet un poble. "Tímidament, com una flor boscana, feren sa aparició, setantatre anys ha, a l'escalf d'una fe ingènua en els més, a desgrat de l'escepticisme dels millors. Veïeu com han excedit els auguris més optimistes, Tres quarts de segle de passió nobilíssima per la fe, per la pàtria i per l'amor, han bastat per a fer sortir un poble del seu no-res".

Serà així, realment? Si no es avui, serà demà. Serà! Un esperit de llibertat alena dins l'ànima catalana en general i en cada una de les seves parts. Avui ha tocat al mantenedor Josep Mestre Noé recordar-nos, en son discurs de gràcies, que el seu poble nadiu és un dels moltsims de la Catalunya estricta, enfortit durant la seva llarga història per: geni de la pròpia personalitat. Tortosa, Estat lliure primer, voluntariament anexada després al principat per tal de consagrar la unitat política del poble catalanes, no ha deixat mai, en els períodes culminants del nostre viure col·lectiu, de pendre actituds resoltes. Tortosí va ésser el president de la Generalitat en el trieni 1596-1599, i abat de Poblet en aquell dia que per ordre seva es van tancar les portes del monestir a Felip II per-

què s'anunciava com rei d'Espanya, oblidant que dins Catalunya sol era comte de Barcelona.

Així, fent literatura de la bona per la seva modernitat i forma perfecta, i enfondint, al ensems, dins el pairalisme integral, els Jocs Florals de Barcelona insisteixen anualment en la tasca joganera i formidable de conrear les idees fortes que poden empènyer les collectivitats a llur vigoria i grandesa. Enguany la simbòlica festa ha assolit contorns de major entusiasme i emoció. Abundosa i galana ha estat la collita literària, però les circumstàncies han volgut que pogués ésser també expansiva i resplendent la joia del nombre auditori. Els llargs i xardorosos aplaudiments foren ben justificats.

Un editorialista escrigué, a l'endemà dels Jocs Florals tan magnífics, que foren una esplèndida demostració de la unitat espiritual de Catalunya, per damunt de totes les diferències partidistes i de tots els matissos d'opinió. Fou — deia — una bella afirmació de pàtria, on totes les variants del pensament de la nostra terra ratificaven llur desig de pau i llur voluntat de concòrdia... Ningú no es sentí estrany a la festa tradicional que evoca la renaixença del bell parlar catalanesc. Ningú no deixà de considerar com a pròpia i escaient l'exaltació de la nostra parla i de la nostra cultura. Tothom coincidí en el sentiment patriòtic que amarava els actes de cordial convivència entre els catalans.

Aquesta unitat espiritual l'han anat aglutinant els Jocs Florals, aportant cada any al progrés i purificació del nostre idioma i a la convicció de pàtria obres belles i conceptes rics i enlairadors. El jorn que sigui una realitat l'aspiració patriòtica de Catalunya, serà just que autoritats i poble retin un homenatge als benemèrits fundadors de la gaia festa; serà just i exemplar, per tal que els bons lluitadors de tot ordre vegin que els catalans no som desagraits.

J. TORRENDELL.

F. B. M.

De la cinquena sèrie de la Col·lecció Catalana dels Clàssics Grecs i Llatins, el segon volum de la *Història*, de Polibi, porta el núm. 6 i el 46 de la totalitat.

Oportunament ja vàrem dir que aquesta obra de l'escriptor grec ha estat traduïda al nostre idioma per dom Antoni Ramon i Arrufat.

El nou tom inclou el llibre II i el III. La major part del contingut pertoca als fets de Asdrúbal i Anníbal en llur capitanejament dels cartaginessos a Espanya. Lectura agradable, que el monjo de Montserrat ha sabut acrixer, maravel·la la habilitat de l'autor per l'interès que infon a la narració i la veritat que es veu reflectida

de cap a cap. La *Història* de Polibi pren un nou valor, si la considerem sota l'aspecte de la descripció dels països o geogràfic.

ALMANAC DE LA POESIA

Ja són XVIII els anys que porta de vida l'Almanac amb que obsequia la popular impremta Altés als seus clients.

Sota aquest signe de galanteria nasqué l'Almanac, que tot seguit es convertí en favor ben agraït de tots els interessats per la nostra poesia.

Aquest any, com els anteriors, el ben conegut llibret ens porta una mostra escullida de l'esplet líric de Catalunya, de tota la Catalunya del "pus bell catalanesc".

Mà trencada la de l'antologista que dirigeix el formós ramell, i esplèndida mos-

Joan Arús, guanyador de la Flor Natural

tra la de l'anyal cullita de la poesia catalana.

UN LLIBRE DE MARAGALL INEDIT

Hem rebut de les Obres Completes de Maragall el volum novè, integrat per les cartes dirigides a Joaquim Freixes, Lluís Lluís, Soler i Miquel, Felip Pedrell, Carles Rahola, Torres i Bages i Pere Coromines.

Prologa aquest llibre un estudi molt important de Carles Rahola sobre la personalitat literària de Maragall.

Les darreres paraules del pròleg de Rahola afirmen que la lectura d'aquestes lletres donaran un coneixement més complet i més viu de Joan Maragall i que el lector restarà enriquit amb la llur lectura.

Les cartes de Joaquim Freixes s'estenen des de l'any 1881 fins l'any 1911. Aquesta correspondència fou molt intensa els pri-

mers anys, i és un document que explica l'admiració i la influència que la literatura de Goethe tingué en la personalitat de Maragall.

Ben distintes són les cartes a Lluís Lluís, amic també d'Universitat.

El més íntim i alhora el més personal d'aquests amics fou J. Soler i Miquel.

Gairebé tota la correspondència a Felip Pedrell és un continuat comentari a l'obra "El comte Arnau". L'estreta relació mantinguda entre els dos artistes durant molts anys, fou deguda a la musicació del poema de Maragall. A mesura que aquest poema anava essent escrit, Maragall el trametia a Pedrell, fent el mateix un comentari ben directe sobre els impulsos que l'empenyien a escriure l'obra, i la complexa personalitat de cada un dels seus personatges.

Les lletres més nombroses del present volum són les adreçades a Carles Rahola.

Trenta cinc cartes escrites des de l'any 1904 (època del més intens desplegament literari de Maragall) són un constant comentari a tots els fets d'ordre literari, polític, sentimental o social que es produïen a Catalunya i, sobretot, la reacció que aquests produïen en Maragall. Crítica de literatura, comentari constant a l'obra de Rahola, sinceritat absoluta, amistat personalíssima i entranyable, esplai de molts sentiments íntims, i un gran paralelisme entre les personalitats dels dos literats, són les característiques d'aquestes lletres, potser tota l'edició de les Obres Completes.

Les lletres que es publiquen del doctor Torres i Bages són solament sis, si bé les que en realitat li havia adreçat degueren ésser una vintena. Però totes no han pogut ésser recuperades. Aquestes lletres s'estenen des de l'any 1907 al 1911 i són d'una cordialitat i d'una admiració perfectament reveladora del sentiments de Maragall.

Les darreres lletres del volum són les adreçades a Pere Coromines.

Totes aquestes cartes revelen una gran admiració de Maragall a Coromines, creada principalment per la complexitat dels seus sentiments, per la sinceritat de les seves campanyes, per la claredat de la seva actuació, i per la gran condició literària de les seves obres. Aquestes cartes poden classificar-se en dues modalitats. Les que tenen un sentit personal, filosòfic i literari, i les que comenten l'actuació de Coromines. Entre les darreres n'hi ha alguna que ara tindrà gran actualitat perquè correspon a les èpoques de les grans lluites entre les dretes i les esquerres catalanistes, i situa la personalitat de Maragall davant d'aquestes.

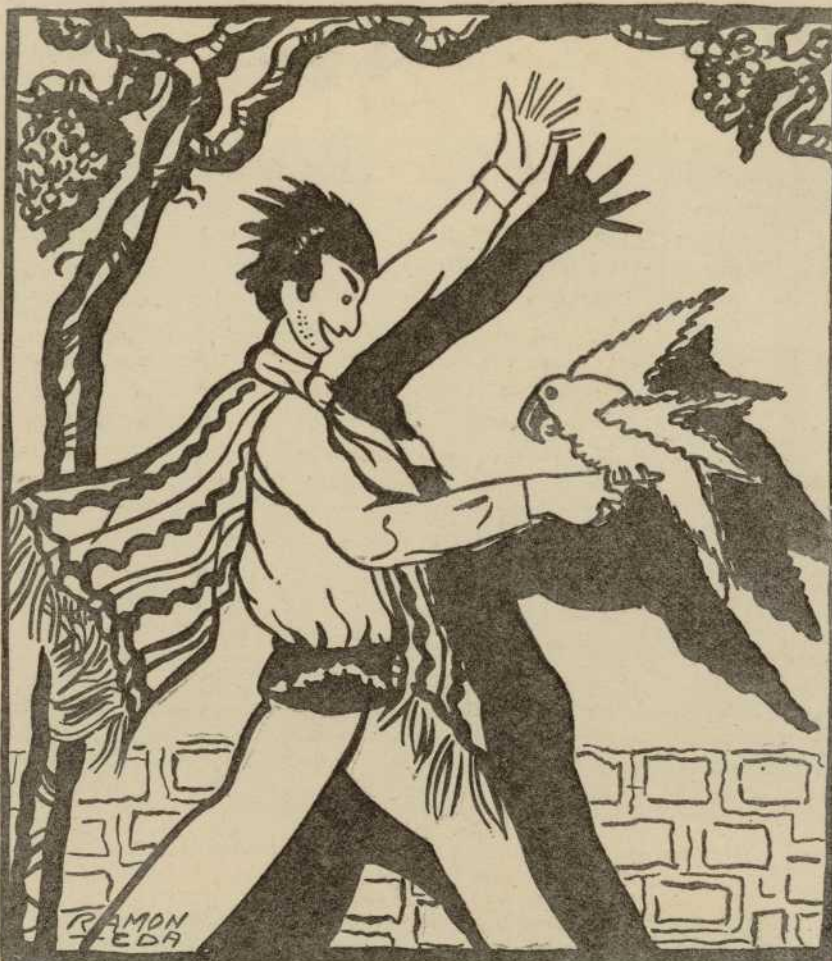
En conjunt, aquest llibre és un dels destinats a donar major llum sobre la persona i la producció literària de Maragall.

QUAN el noi de càn Pona arribà al seu poble, després de trenta anys d'Amèrica, carregat de dona, de fills, de diners i d'ocellots d'aquelles terres, la seva primera preocupació fou d'aconseguir una gàbia adequada per al seu "caridu lloritu". La gàbia tenia d'ésser aixís i aixàs, ço és: ni gran ni petita, un bon xic més alta que ampla, un abeurador força espaiós, per poder-s'hi banyar i un trapezi d'anella, per fer-hi gimnàstica. Ah... a més a més, tenia d'ésser pintada amb els colors del seu "astimadu Padritu".

I bé; en trobar tot el que li feia falta i qui li arrangés a mesura del seu gust, el sorprengué un altre greu problema: el lloc on havia de penjar-la. "Ja — es digué. — A l'estiu, sota l'ombra de la parra del pati, i a l'hivern, en el menjador, prop de l'escalfa-panxes. (L'escalfa-panxes, el feu construir poc abans de la seva arribada d'Amèrica). Es fregà les mans, satisfet. Una vegada més es donà compte de la seva admirable capacitat per resoldre les coses. No endebades el noi de càn Pona havia fet fortuna a les Amèriques. I d'això, el poble n'estava ben convençut.

La seva quitxalla era composta de cinc marrees i dues mosses, escalonats dels set als disset anys, criats a la faisó d'aquelles terres, deixades de la mà de Deu. La esposa era americana "hica de catalans", segons es complavia a dir el noi de càn Pona cada vegada que en feia la presentació, justificant-la de la seva ignorància de no parlar "su dialectu". Tanmateix, la seva "sañora" era la fortuna número dos, aconseguida a l'Amèrica. La número tres, eren els fills, excel·lents exemplars d'aquella pintoresca fauna, que viu en ple carrer, i de vocabulari groller, que escupen a la cara a tothom que se'ls apropa. Al pare, li cau la baballa quan sus "hicos" fan qualque entremaliadura. Llavors, exclama satisfetíssim: "Ca vivos, ca intel·ligentes". No hi havia res a fer; nasqueren a Amèrica, Amèrica els formà i el pare no hi tenia part amb el miracle dels seus fills. I bé; hem parlat molt del noi Pona, dels fills i la dona; i descuidem el lloro del Para-

EL LLORO DISECAT

PER
M. BANDRANAS PALÀ

DIBUIXOS DE F. RAMONEDA

El dibuix que ilustrava el conte del mes passat, per un oblit involuntari no vàrem fer constar que era del nostre company Andreu Dameson.

guai, les dues cotorres brasilenyes i els dos cardenals argentins, que és d'aquests dels qui ens hem proposat parlar.

"Padritu", aquest ocellot del Paraguai, sabia dir, un xic enrogallat, quatre mots, que els hi feren mastegar allà a l'Amèrica hores i més hores al costat de la gàbia, fins que els aprengué. "La papa", "¡qué rico!", "patrona", i sobretot, la rialla, aquella rialla de xerrac, interminable, que feia partir de riure a "sus patrones" i escandalitzava rabiosament al pacífic veïnat. Poc temps — per sort — sofriren els recs i els raes dels ocellots d'en Pona. Primer, foren les cotorres del Brasil, que es reventaren d'un tip de julivert que els donà a menjar el més menut dels seus fills, per haver sentit a dir que el julivert les mataba i ho volgué provar, a manera d'assaig, amb resultat eficacíssim. Després, seguiren els cardenals. Aquell cucurutxo tan encès, començà a apagar-se, i uns dies després... begueren oli. Així que morien, el noi Pona els ficava un a un dins una capseta, posant-hi la inscripció que hi perto-

cava, per després enterrar-lo al pati. La inscripció que s'hi llegia, era, poc més o menys, aquesta: "Juanita. Cotorra del Brasil; morta el dia, etc., etc.".

El que resistí més fou el lloro. El dia que li tocà la tanda, la seva mort provocà una verdadera tragèdia. En morir "Padritu", moria el símbol familiar. Dels seus colors llampants, se'n vestiren la família tota. Era Amèrica que plorava en els ulls d'aquells indians, que cometeren el pecat de portar-lo a morir fora de la seva pàtria. Ploraren tots i d'aquella pluja de llàgrimes, en sorgí una promesa solemne. El noi Pona digué: "Costi el que costi, "Padritu" serà dissecat". I fou dissecat, quedant amb aquella mateixa actitud de xerraire que tingué en vida, col·locant-lo en un angle de la cambra, al costat del llit matrimonial. Semblava, talment, que fos viu. El noi Pona s'hi passava estones i més estones contemplant-lo. I li enraonava i li feia ganyotes, i tot amanyagant-lo, li deia entermit: "Padritu, te moristes. Paresse como si astuvieses vive... ¡Pobre Padritu!" Això no podia durar. Altres vegades li preguntava:

(Segueix a la pág. 25)

JOSEP M.^a DE SAGARRA

Es una de les personalitats més vigoroses d'entre els poetes catalans noucentistes. Com a líric ve a ésser l'afortunat continuador de l'escola de Costa i Llobera, Alcover, Maragall i Josep M.^s Carner, essent Maragall el seu mestre més proper. Sagarra, però, anima les seves rimes amb una subtilitat agre-dolça i una finor d'observació totes plenes de modernitat. Nasqué a Barcelona el 5 de maig de 1894 i de molt jove escriví versos i comèdies que revelaven els seus grans dots naturals pel conreu de la poesia i el teatre. La seva primera obra fou publicada l'any 1914: Primer llibre de poemes; després van seguir altres reculls lírics, com El mal caçador (1916), Cançons d'Abril i de Novembre (1918), Cançons de taberna i d'oblit (1922), Cançons de rem i de vela (1924) i Cançons de totes les

hores (1925). Ha conreat el poema èpic popular-psicològic, amb El comte Arnau, valuosa contribució a l'èpica de la llegenda catalana, plena d'humanitat i de saba de la terra. Com a dramaturg també ha assolit èxits sorollosos, amb obres com Dijous Sant, Marçal Prior, El foc de les ginesteres, Fidelitat, La follia del desig, el poema Judit, i darrerament, La corona d'espines. Ha conreat, encara que amb menys decisió, la novel·la de costums, com en Paulina Buxareu i All i salobre. Moltes de les produccions de Sagarra han estat traduïdes al castellà (sobretot el seu teatre) i no poques a l'italià i altres llengües. Algunes de les seves poesies figuren a les antologies d'autors universals, vertides al francès, alemany, italià i anglès. Josep M.^s de Sagarra, que va guanyar son primer premi als Jocs Florals de Barcelona de 1913 (l'Englantina d'Or), ha estat premiat als d'enguany amb el títol de Mestre en Gai Saber. El Premi Fastenrath li fou atorgat l'any 1926, per la seva col·lecció de versos Cançó de totes les hores.

CANÇONS DE REM I DE VELA

VIII

Cap a la font camines,
marinereta, bruna de l'amor;
el davantal t'apreta la cintura
i damunt del teu cap portes el doll.

El doll és tot de terra envernissada;
el doll és tot d'un verd molt lluminós;
una tiara verda
que t'esclafa els cabells damunt del front.

Tu avances dedicada, però amb esma,
amb un pas petitet i primorós,
que és cosa trencadissa i primparada
això de portà el doll.

A la font ens veurem com cada dia;
vindré a contar-te un pensament o dos;
serà en aquell moment que plori l'aigua
i es vagi emplant poc a poquet el doll.

Ja tindrem altres hores, per la dansa,
marinereta, bruna de l'amor
ja tindrem les estones de la platja,
quan estem de costat i se'ns fa fosc.

Ja vindran els moments de la rialla
i els moments de la fina tremolor
i els moments desmaiats de la besada:
ja tindrem temps per tot.

Ara, quan tu te'n tornis cap a casa,
sense dir res caminarem els dos,
que ara ets fresca i callada i recollida
i ets tota tu per l'aigua del teu doll.

Que en el teu cor no hi hagi sotragades
ni hi hagi esgarripança en el teu front,
ni la rialla se t'aturi als llavis,
marinereta, bruna de l'amor.

Només un mig somriure se't desclogui,
només un mig sospir sense llangor,
només una paraula clara i neta
i un free de colze que no faci por,

perquè vinguis ben fresca prop la platja,
perquè la vela et miri amb ull gelós,
perquè no es trenqui el ritme dels teus pas
perquè no et caigui el doll. [sos,

XX

M'agrada senti la sardana de lluny,
veure-la de lluny, des de la sorra:
així res xiscla ni retruny,

així tot s'esborra
i es fon i s'encanta i s'esmuny!
Veig dues, tres barques, i enllà
més barques encara, i el port tot vermell,
vermell de llum i del ball que es desfà,
vestit rosa i blau i morat i rovell,
i peu per picà i repicà i puntejà...
Des de la platja m'arriba aquest so
agredolç que sospira i s'exalta...
un so que fa que jo em senti més jo,
que em posa una punta de febre a la galta
i em posa una punta de febre a la galta
i em posa a la nina una punta de pló.
Em ve la música sencera, suau,
garvellada per l'aire marí,
per la vela i l'engruna de blau
que està a punt de morí...
S'ho guaita el gallaret;
s'ho guaita, darrera la vinya, la lluna.
Dansen les noies, cap alt i peu dret,
i jo sento el perfum de cada una:
me'l porta l'airet...
No veig a ningú: són ombres, són gotes
vermelles i blaves: és pluja de foc;
no veig a ningú, però les sento a totes
i a cada una dintre del joe,
que ara hi va de pressa i ara a poc a poc.
I aquests refilaments dels instruments
de la cobla, aquest plany que no s'acaba,
aquests esgarrips violents,
aquesta calma blava
i aquest petar de dents
del tamborí, se'm clava
en el viu primparat dels sentiments...
I aquí estic sol,
i sóc tot cor obert i orella viva;
la sardana s'acosta com un vol
de rossinyol i griva;
i la gavina del penyal
m'hi posa aquesta gràcia ronca,
que ara fereix com un punyal
i ara es marceix i ara s'estronca...
I elles, que ballen i ballaran,
elles, poc saben elles
que jo endevino els ulls que fan,
ajegut i de cara a les estrelles.

GIRONA A LA TARDOR

Sota del pont camina l'aigua trista,
és l'aigua de la pluja de Tots-Sants;
el cel és malva i rosa i ametista,
hi ha un or de fulles pels camins forans.

La Seu dreça la pàl·lida harmonia
de pedra grisa vers al cel llunyà,

i l'Angel guaita la caputxa pia
de Sant Feliu una miqueta enllà.

Sota les Voltes, la ciutat encesa,
és estrident de riures i fanals,
i cenyida de fosca la Devesa,
dreça milers de branques immortals.

Fa una hoira que sembla un vel de fada,
sonen el clarinet i el tamborí...
I el cor, com una nit molt estrellada
I el cor, com una nit molt estrellada,
espera l'hora d'estimà i llanguí.

CANÇÓ D'ABRIL

Boires, boires, boires llises,
ànima plena d'abulls;
boires, boires, boires grises
dins del cor i sobre els ulls.

Arbrissó que's desespera,
perquè li verdegui el brot,
angúnia de primavera,
que encara no ho és del tot.

Braços florits de promeses
tremolant pel carré estret,
petites boques enceses
que encara les talla el fret.

Dolça besada que fuges
que ja ets aprop de les dents
dins una onada de pluges
i una música de vents.

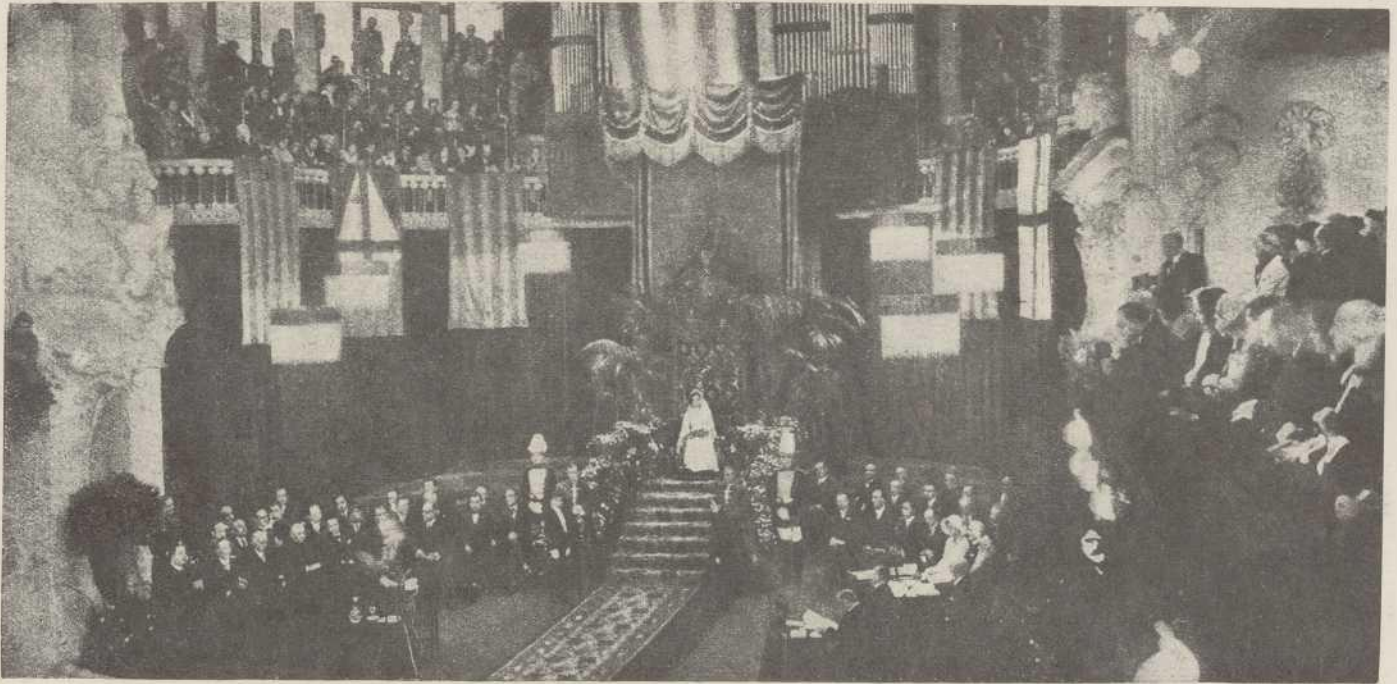
Veure la vida com vola,
si enyoren tots els sentits,
i sentir l'ànima sola
quan els marges són florits!

Sentir la fosca xorquia
del dia que se'ns esmuny
sentir la malinconia
de tenir l'amor tan lluny!

Oh, la terrible enyorança
de la lluita i del repòs.
Espina negra clavant-se
i enverinant tot el cos.

Esgarrifances i penes,
flama nocturna del llit...
Abril que vas a les venes
i fuges de l'esperit!

ELS JOCS FLORALS DE BARCELONA

L'ESPLENDOR
DE L'ACTE

Aspecte de l'escenari del Palau de la Música Catalana el dia de la festa dels Jocs Florals.

EL diumenge 3 de maig va celebrar-se al Palau de la Música Catalana la Festa dels Jocs Florals. El Palau es veié pleníssim i oferia un efecte superb, de gran festa. Hi havia un veritable desig d'associar-se a aquesta manifestació tradicional de les nostres lletres i de la nostra espiritualitat.

LES COMITIVES OFICIALS

A les tres sortí de Casa de la Ciutat la comitiva oficial de l'Ajuntament. Hi havia, al cap, l'alcalde, doctor Aiguader, i amb ell els regidors senyors Puig i Alfonso, Pellicena, Alomar, Bausili, Amat, Escofet, Solà Cañizares, Sánchez, Ventalló, Jové, Comes i Ollé, i el Sr. Conde, pel secretari, així com els caps de cerimonial senyors Ribé i Puigdomènec.

Del mateix Palau de la Ciutat sortiren els mantenedors, senyors Alfons Maseras, Marià Manent, Joan M. Guasch, Francesc Mestre i Noé, Alexandre Bulart i Comes i Ollé, i el senyor Rialp, secretari, i P. Miquel d'Esplugues, president; acompanyats pel Consell dels Jocs

El poeta premiat amb la Flor Natural, Sr. En Joan Arús, acompanyant al tron a la Srta. Maria Macià, reina de la Festa.

Florals, Manuel Rocamora, Francesc Matheu, Casades i Gramatxes, Lluís Via i Joaquim Cabot.

Alhora, del Palau de la Generalitat, sortiren el president, senyor Francesc Macià, amb el conseller Bonaventura Gassol, i el comandant dels Mossos de l'Esquadra, senyor Farràs.

L'una comitiva i l'altra anaven precedides de macers i amb la bandera de la ciutat. En passar pels carrers, vers el Palau de la Música Catalana, se sentiren nodrides ovacions, les quals es repetiren en entrar a l'esmentat Palau.

COMENÇA L'ACTE

Després de les salutacions de les autoritats i comitives amb els altres representants que ja eren al Palau, va començar l'acte de la festa. En penetrar a la sala d'actes els esmentats representants i autoritats, ressonà una ovació grandiosa, mentre l'orgue tocava majestuosament. Fou un moment d'emoció intensa.

Tot el pati, llotges, localitats i graderia general eren plens de concurrència, elegant i distingida. A l'escenari penjaven belles banderes catalanes i de Sant Jor-

(Segueix a la pág. 25)

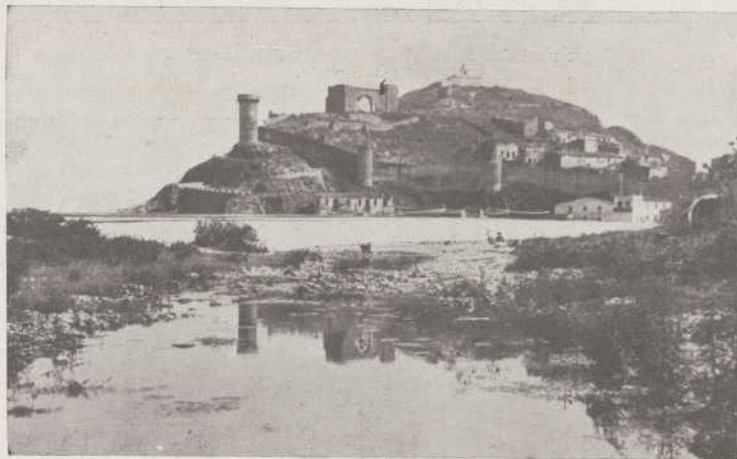
T O S S A D E L M A R

Despules de l'antiga capella de Vila Vella

LA costa catalana, des de l'extrem meridional fins a la ratlla de França, és un seguit insospitat de bellesa. Aneu a qualsevol població costera i de seguida, per bé que no hi pareu esment, se us posarà davant dels ulls allò que farà de manera que recordeu amb persistència la impressió rebuda.

Tossa del Mar — que és un recó de la Costa Brava — té, per als amants de les coses que van a l'esperit, aque-

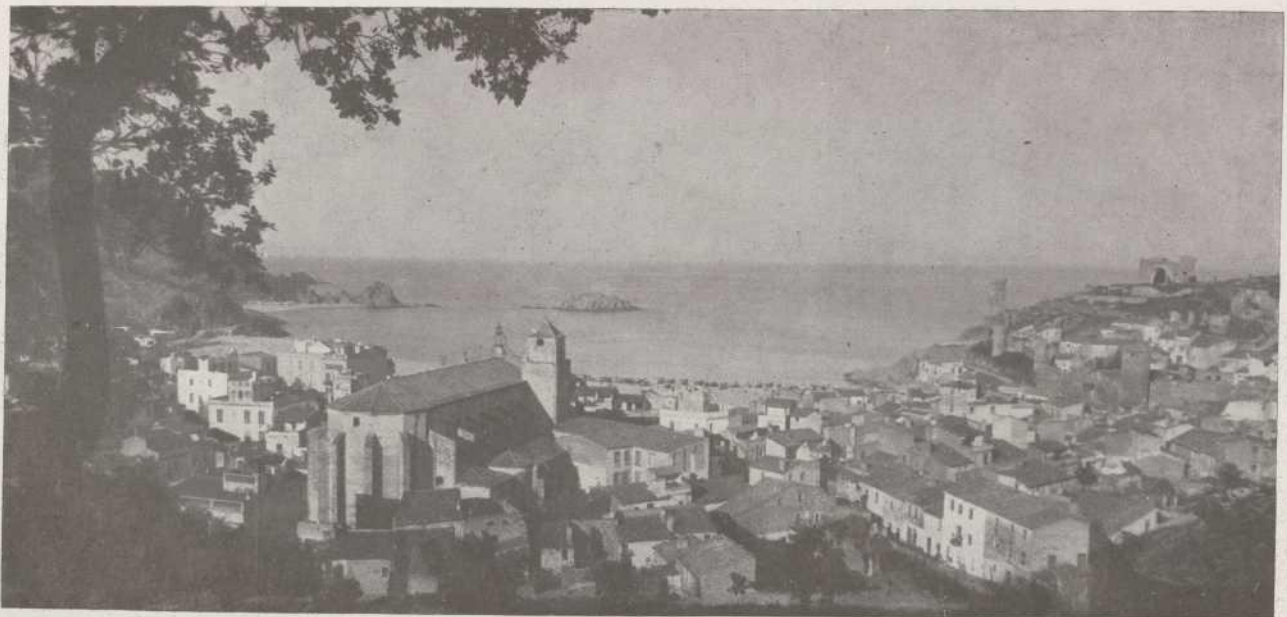

Port de Vila Vella amb les seves torres i muralles

lla serenor plàcida que fa de la contemplació un esplai de l'ànima.

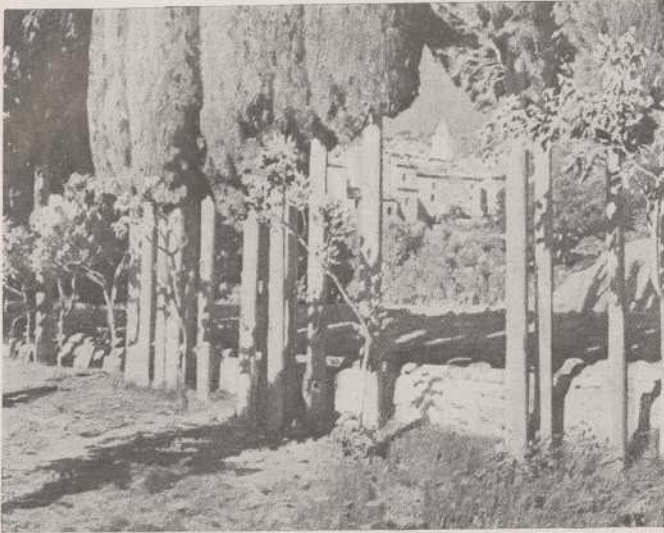
El panorama que per ventura es contempla — que és d'una fortitud difícil d'abastar en altres indrets, perquè, al seu emplaçament, s'hi afegeix la gràcia gaia de les de la mar — té, a més a més, una de les qualitats inconfusibles i peculiars a la nostra manera d'ésser, que va de dret a fer possible l'agermanament de la natura amb les condicions de vida

(Segueix a la pág. 29)

Vista general de la població, en un bell recer mediterrani

SANTIAGO RUSIÑOL ES MORT

Un bell conjunt de xiprers

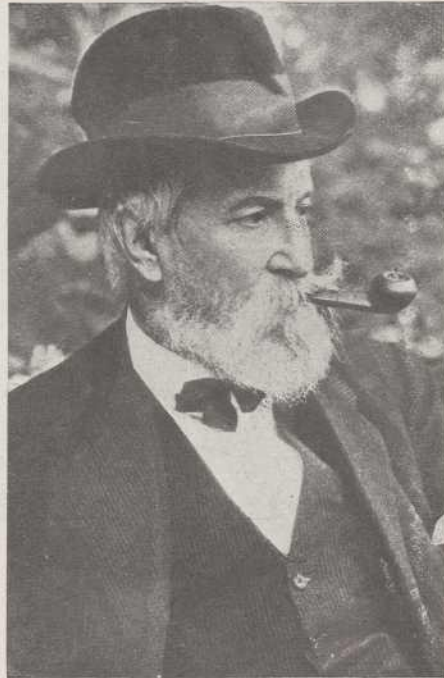

Vil·la Torlonia

POPULARITAT

CATALUNYA està avui apesurada amb el traspàs del gran artista, pintor i literat, personalitat eminent dins la renaixença espiritual nostrada. Barceloní de soca arrel, Santiago Rusiñol — Tiago com li deien tots els amics — era popularíssim perquè les seves activitats havien contribuït amb eficàcia a la cultura general i a l'anomenada de la nostra ciutat i fins de la nostra personalitat pairal. Rusiñol era ben nostre i la nostra gent ben seva. Havien sentit junts fondes emocions. Barcelona, Catalunya, li n'hi estaven ben agraïdes.

Ja ha dit En Carles Capdevila que En Rusiñol presidí tot el moviment artístic català del pas d'un segle a l'altre. Durant aquells vint anys el seu nom fou el símbol d'aquell trasbals que es batejà amb el nom de modernisme, cosa que ben bé, ben bé, ningú sabia què era ni on anava, però que provocà personalitats tan decisives i tan fortes com un Maragall i un Nonell. Ell amb En Cases, fou l'introduïdor de l'im-

La figura bohèmia del gran artista

pressionisme, del simbolisme literari i del realisme sentimental i decadent dels Goncourt, de l'humorisme de l'agre-dolç, de la bohèmia de Montmartre, de la poesia de cabaret i absent, de la facècia de taller elevada a la categoria de festa d'art i del Greco. La intensitat de la seva vida només fou comparable a la seva fecunditat productora. Viatjà, pintà, escrigué llibres, estrenà drames i comèdies, organitzà certamens literaris refinats al marge del moviment floralesc i oficial del renaixement, tingué èxits sorollosos al teatre i als salons de pintura; congregà públics selectíssims a la sala de l'Ateneu; armà sales, creà un museu que és una glòria per a Catalunya, llançà al món un pòblet que dorm, tot blanc i humil, a la platja ponentina.

Indubtablement, En Rusiñol fou un dels agitadors espirituals més singulars de Catalunya.

L'APOLOGISTA DEL SENYOR ESTEVE

En Rusiñol va néixer l'any 1861, al primer pis del número 37 del carrer de la

Un pati de Girona

Caminal vorejat de flors blaves

Princesa on el seu avi tenia el despatx de la fàbrica. De tots els seus germans, ell fou l'únic que visqué sempre al costat de l'avi, que li va fer de pare en quedar orfe essent encara un noi. L'homenatge més commovedor que En Rusiñol ha dedicat al seu ascendent, és *L'auca del senyor Esteve*, l'obra capdal de la seva producció escènica i literària.

Parlant d'aquest personatge tan profundament barceloní, En Rusiñol deia:

—Me l'han fet malbé; el senyor Esteve que pinten, no es pas el meu. Me li han posat unes ulleres que no portava i una levita que no duia; li pengen uns escapularis que no exhibia, i el muden amb un barrret de copa que no li agradava; l'amen amb una escopeta de somatent que no és la seva; perquè ell, el meu senyor Esteve, en comptes de escopeta va tenir un fusell liberal.

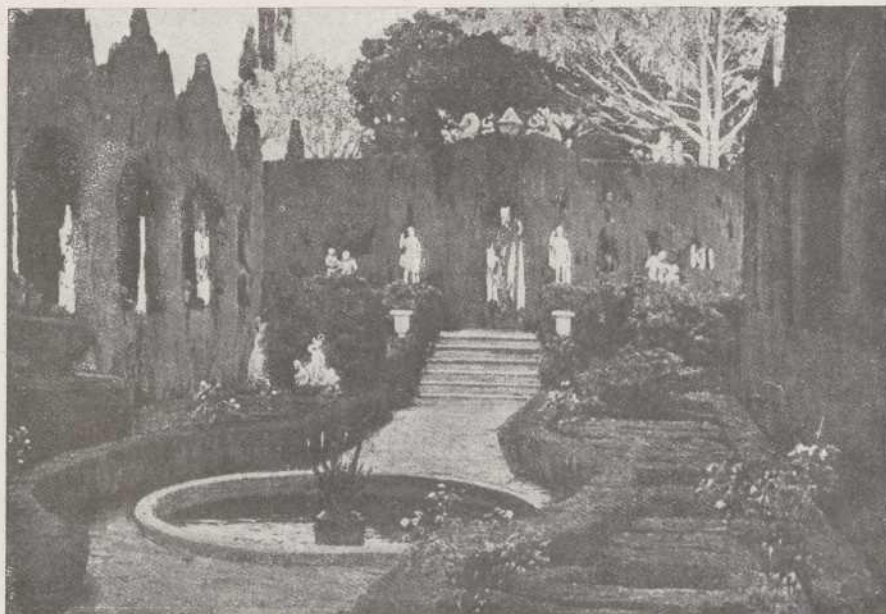
A casa l'avi, dones, va créixer i educar-se el futur autor de la comèdia de l'avi. Durant el període revolucionari, l'avi el deixava campar pel barri junt amb altres xicots perquè deia que escoltant i veient la gent i sentint espetegar els tretos es feia home. En canvi, no el va deixar anar mai a dibuixar a llotja ni a cap acadèmia, "La Puntual" era incompatible amb aquelles cabòries, i hauria passat per tot abans de consentir que el nét li sortís artista.

EL PRIMER CAU FERRAT

Durant el temps de subjecció a la feina d'escriptori, En Rusiñol havia

Lectura romàntica

Jardí de Montforte. València

Jardí de Mar, Palma de Mallorca

anat a classe de nits a càrrec de Moragues i després al Centre d'Aquarellistes. L'any 1882, amb motiu d'un concurs organitzat al local del Foment, En Rusiñol hi va concórrer amb una col·lecció de dibuixos de ferros forjats catalans.

En Rusiñol tenia vint-i-cinc anys, i aquesta degué ésser la primera exposició a què concorregué. Pocs temps després, tenia en poder seu la majoria dels models del seus dibuixos. Amb aquestes adquisicions quedava començada la col·lecció que és de les coses que

En Rusiñol s'estimava més. De moment tingué aquelles peces a casa seva; després les traslladà, acompanyades d'altres exemplars nous, al taller que amb En Classó tenien al carrer de Muntaner, que per ésser l'arca on es guardaven aquelles relíquies d'art, fou batejat amb el nom de "Cau Ferrat".

EL PINTOR

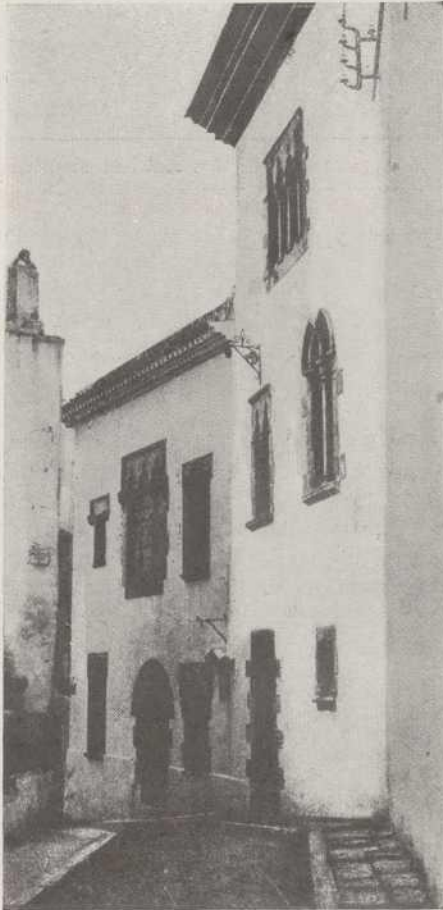
La dèria dels ferros no el distreia de la pintura. Es pot dir que En Rusiñol s'ha passat la vida pintant. Pintar ha estat la seva veritable professió.

Els seus començos no foren pas gens fàcils. "La primera exposició — deia — la vaig fer a càrrec de Parés i allí també vaig vendre el primer quadre. Vaig començar exposant amb En Casas i En Clarassó i encara ho anem fent cada any. De vendre no venguérem res. Però no ens venia de nou. Nosaltres seguirem treballant perquè fet i fet era el que ens provava més que

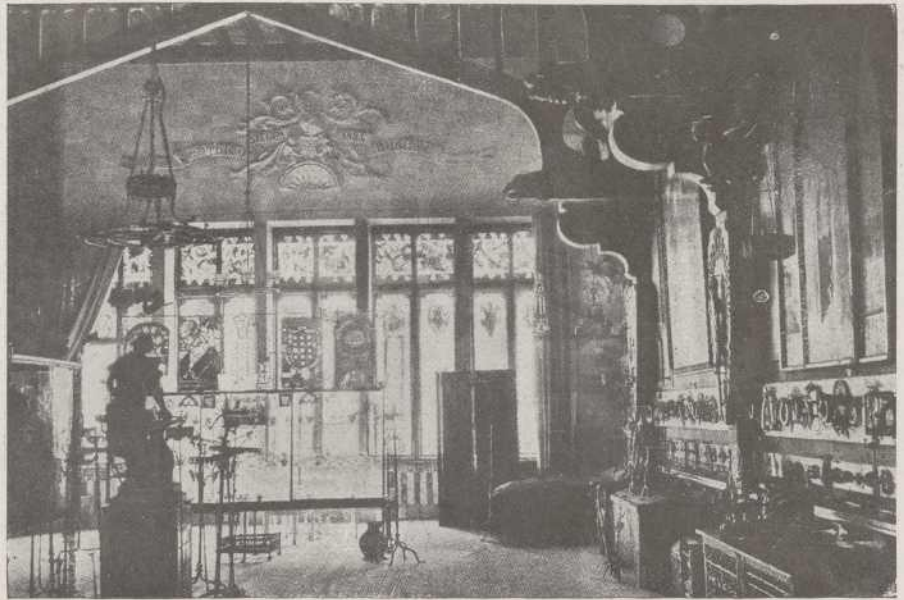
tot. Això, no obstant, no ens feia renegar dels vells, sinó que els estimàvem i els reconeixíem tot el que valien, especialment a En Vayreda, que aleshores era un dels pintors de més fama. Fèiem pintura sense intriga, art sense capdeta i lluitàvem amb quadros que és l'eina amb què han de lluitar els pintors”.

EL PRIMER VIATGE

Aquesta exposició devia celebrar-se l'any 1884, i per aquella època aproximadament

Façana de la casa del "Cau Ferrat" de Sitges

Vista de la sala principal del "Cau Ferrat" on s'hi conserva tot un tresor en objectes d'art.

emprengué el primer viatge important de la seva vida, en el qual havia de recollir materials preciosos per la seva famosa obra literària i artística.

Aquest viatge famós fou la volta a Catalunya en carro, un carro de la fàbrica, manat per un carreter de la casa. En Rusiñol contava aquest viatge amb una voluptuositat i amb un entendriment juvenívol: "No teníem rellotge ni calendari; no volíem arribar als pobles amb pressa, ni deixar-los amb recança. Seguíem carretera enllà deturant-nos on ens semblava, fent nit a l'hotel de més platxèria, carregant vi a la taverna més honrada, vigilant el cel que era l'única cosa que ens donava neguit, i contemplant els camps i les muntanyes i els rius, que era el que més ens enamorava”.

Entre facècies i veres recorregueren tots els indrets de Catalunya, recollint la poe-

sia abandonada per les places amb porxos, els carrerons i les esglésietes arraulides en els recons dels pobles. "L'alegria que passa" nasqué d'aquest viatge. A Alpens es trobaren amb una *roulotte* de saltimbanquis amb els quals es varen fer molt amics. El traete amb aquella bona gent li suggerí la idea de la seva obra més poètica i més humana, digna parella de "L'auca del senyor Esteve”.

L'ESTADA A PARIS

L'atracció de París gravitava d'una manera irresistible en la imaginació de la joventut catalana. En Rusiñol frisava per tastar el París dels pintors rebels i dels literats del moment.

El mateix ha contat aquesta fecunda i pintoresca etapa de la seva vida. Deia que tenia vint-i-cinc anys i en feia un i mig que era casat quan va marxar a París disposat a fer una mica de bohèmia abans que se li acabés la primera joventut i hagués de sentar el cap com un marit entenimentat i seriós. Per aquell temps — que devia ésser l'any 1887 — es reunia amb l'Utrillo, En Clarrocó i En Canudes, gravador barceloní. Com que a París hi eren per a estudiar i treballar, es varen fer alumnes de l'Acadèmia Gërvee, on anaven a corregir Puvís de Chavannes i Carrière.

En Rusiñol confessa que tots feien molta feina. Havien fet amistat amb la gent més interessant de París. Una tarda conegué En Zuloaga en un cafè; es varen fer tan amics, que decidiren anar a viure junts. Per aquest temps En Rusiñol adquirí els Grecos que hi ha al "Cau Ferrat”.

Al cap de pocs temps d'aqueixa adquisició, En Rusiñol invità En Zuloaga a fer un viatge a Itàlia. De tornada a París, passaren per Suïssa i visitaren algunes ciutats de França. En Zuloaga, per corre-

Bella exposició d'objectes de ceràmica que es guarden en el "Cau Ferrat”

Un amable recó on hi han una colla d'atuellés antics ben diversos

Algunes de les últimes adquisicions de Rusiñol. Una collecció de Cristos antics i ferros del segle XVI.

pondre a la finesa del seu amic, li regalà un quadro.

En Rusiñol havia exposat la primera vegada al saló dels Independents, i després a la "National", de la que en fou *sociétaire* tota la vida.

LA TORNADA A CATALUNYA

Al cap de set anys En Rusiñol es restí definitivament a Barcelona. Durant l'estada a París, havia fet molts viatges a Barcelona i a la península. D'aquest temps data la seva afició als jardins. A Granada pintà el primer. Quan n'hagué reunit una bona sèrie, els exposà a can Bing, de París.

Anant i venint de París, havia creat el "Cau" de Sitges. Descobrí la blanca vila anant a veure En Casas que hi pintava. Ell també s'hi quedà. A l'any 1892 adquirí dues casetes de pescador. De totes dues en féu una i hi construí la sala gran de dalt per a guardar-hi els Greco i totes les coses que havia anat adquirint anant pel món, sobretot els ferros. Un cop va tenir-

la enlestida, va traslladar-hi la col·lecció que tenia al taller d'En Clarassó, i l'incipient museu heretà el nom de "Cau Ferrat", que duia el taller del carrer de Muntaner.

Des d'aquell moment, el "Cau" quedava consagrat com el santuari màxim del modernisme a Catalunya. D'aquella feta Sitges quedava convertida en una vila europea. El seu nom, conegut a totes les direccions de museus, és familiar a tots els col·leccionistes del món. Potentats de per tot arreu han anat i van a beure un glop de la nyonya benaventurada que segrega la seva platja tèbia.

Sitges i el "Cau" són un capítol de la història artística i intel·lectual de la Catalunya moderna. Avui el "Cau" ha perdut la activitat fecunda dels seus primers anys; ha anat posant seny i s'ha tornat persona d'ordre, com pertoea a un veritable museu conscient de la seva responsabilitat i del seu destí.

Al "Cau" i a l'entusiasme del seu fundador es deguda l'estàtua del Greco, que avui pren el sol al cap de la Ribera arram-

bat a una palmera del passeig. El cas no té precedents ni ha tingut imitadors. Aquest monument és el primer que ha tingut al món el gran pintor de Creta.

L'ESCRIPTOR

En Rusiñol, com diu En Capdevila en un interessant estudi, ha estat i fou, primer que tot, un pintor, però essent molts grans els seus mèrits en aquest aspecte de la seva múltiple personalitat, la popularitat l'ha aconseguida més amb la ploma que no pas amb els pinzells. Els seus articles periodístics, els seus llibres i sobretot el seu teatre l'han mantingut constantment en contacte amb el públic que comenta, que aplaudeix i que aclama sorollosament. Sempre, però, es mantingué fidel al seu temperament; escrigué per necessitat de completar allò que plàsticament no podia dir. D'aquí vingué la seva independència i la seva originalitat dintre de la nostra literatura. Pintor-literat, la seva producció es distingeix més per la vivesa de la narració que

(Segueix a la pág. 29)

Detall de la secció de ferros i vidres artístics

Rusiñol i el periodista Francesc Madrid en el "hall" del Museu

PATIS DE LA CIUTAT DE TARRAGONA

TOTES les ciutats pastades amb fort regust d'antigor, posseeixen allò que podríem dir-ne una ànima que les identifica amb llur manera d'ésser. Hi ha ciutats que han arribat a acumular tan gran quantitat de belleses que, sense voler-ho, fan la impressió que no són altra cosa que museus arquitectònics.

Tarragona — que és, com a ciutat, una supervivència d'allò que en molts indrets ja ha passat a la categoria dels records — és una ciutat que dona un fort matís estàtic si un hom s'aventura a voler esbrinar alguna de les seves característiques. Té, per dir-ho amb pocs mots, la fesom'a única que sols pot contemplar-se allí on hi ha hagut, de centúries enrera, una vida potent de senyoriu i respecte per tot allò que dona caràcter propi al paisatge i al viure ciutadà.

Una de les més belles formes arquitectòniques que poden admirar-se a Tarragona, és aquella que fa referència als seus patis senyorials. Si un hom vol contemplar coses que li parlin de lluny, que facin obrir la recordança en allò que ha estat la vida de les generacions que han petjat els senyorials patis que exornen aquesta pàgina, cal que els hagi contemplat d'aprop per a fer-se càrrec de la bellesa que enclouen.

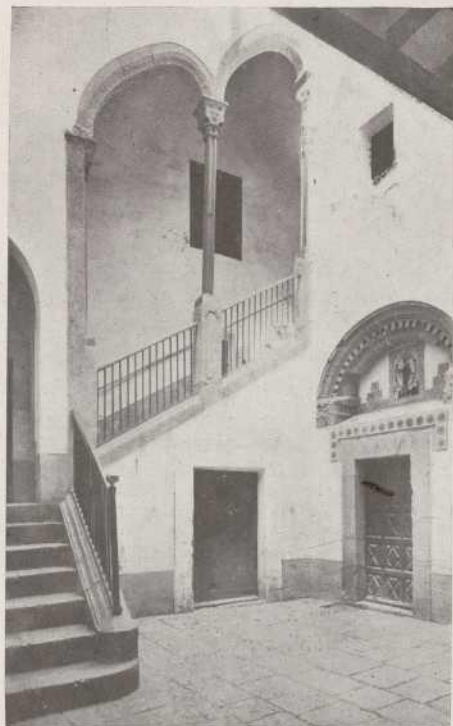
Per això, a través de les centúries i dels trontolls per què ha hagut de passar la ciutat imperial, tota la seva gloriosa arquitectura — que és un testimoni estàtic que li dona gairebé raó d'ésser — s'ha mantingut amb fermaça gegantina, per a testimoniatge i record dels temps que s'esborren sota la boirina de l'antigor.

Pati del Palau del Marquès de Montoliu (carrer Caballers)

Pati del Palau del Marquès de Tamarit, en el "Pla de la Seu"

Pati de casa el Baró de Castellarnau (carrer Caballers).

Pati de can Dagà (carrer Escribanies velles)

Carrer de Santa Maria

Un altre aspecte del mateix carrer

AL VOLTANT DE SANTA MARIA D I B U I X O S D E

Carrer de les Caputxes

DE la carpeta del nostre Macaya extraiem avui uns quants dibuixos més, de l'esplèndida col·lecció que va prendre del natural en el seu últim viatge a Catalunya.

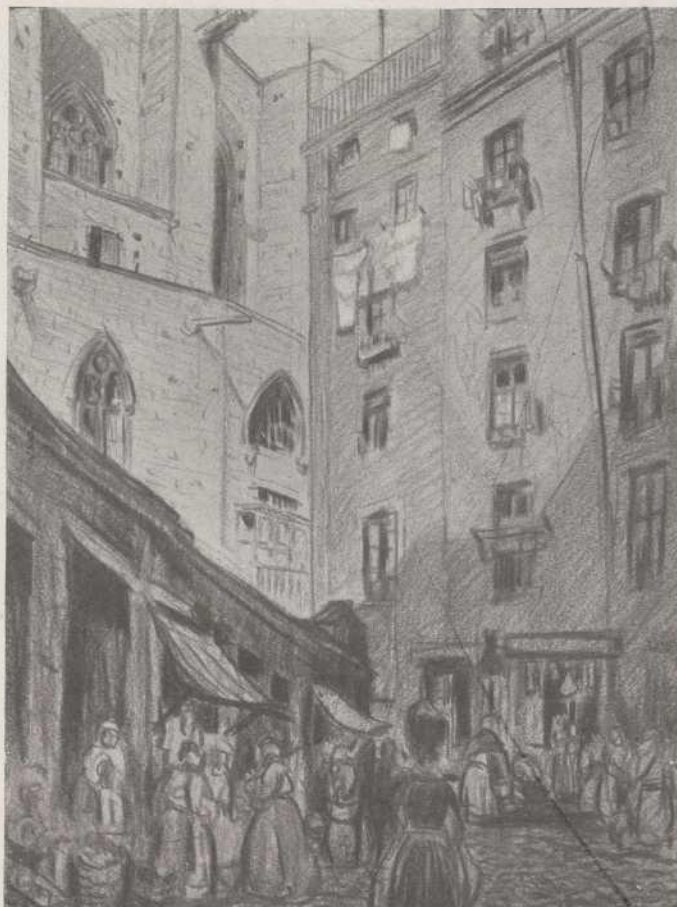
Tots són evocacions interessants del que queda ara de l'antic famós barri de Ribera de Barcelona que, com és sabut, és el que va resistir de la manera més obstinada i heroica el dia de l'assalt per les tropes de Felip V, en càstic de la qual cosa va ésser enderrocat més de la meitat per bastir en el seu lloc la maleïda ciutadella que no va servir mai per a la defensa de Barcelona i en canvi va ésser en moltíssimes ocasions flagell de la ciutat i presó horrenda dels ciutadans. En Prim, — que per damunt de tot era un bon català — en triomfar amb la Revolució Espanyola de Setembre, va decretar la cessió a Barcelona per tal de destruir-la i substituir-la per un magnífic parc.

El barri de Ribera posseïx com a principal ornamant l'església de Santa Maria de les Arenes o del Mar, com diem avui, meravella de l'art gòtic del segle XIV. Els parroquians d'avui senten un veritable orgull de posseir aquest temple tal com el sentien llurs passats, que el varen bastir no sols amb els llurs diners sinó també amb llur propi treball personal, com consta en el documents històrics i està representat artísticament en varis punts de l'edifici; el temple és ben seu i volen que consti perpètuament així. Des de la seva erecció, cada any, a una data fixa, una comissió de veïns que ha representat durant l'anyada a tots els de la parròquia, fa sortir a tothom, el tanca amb pany i clau, i llavors en dona possessió a la nova junta nomenada i li lliura la clau per tal que, com a propietària, el torni obrir. I això ho fan solennement i públicament, i davant de notari per prendre'n acta.

Pels volts de Santa Maria hi ha encara els carrers de Basea i de Montcada, plens de palaus de l'antiga noblesa catalana, i el carrer de l'Argenteria, tot ell, en altre temps, ocupat per les botigues i obradors dels artífexs que varen donar tan bella ano-

Edifici isolat del mateix carrer

El Fossar de les Moreres

DEL MAR DE BARCELONA

L L U I S M A C A Y A

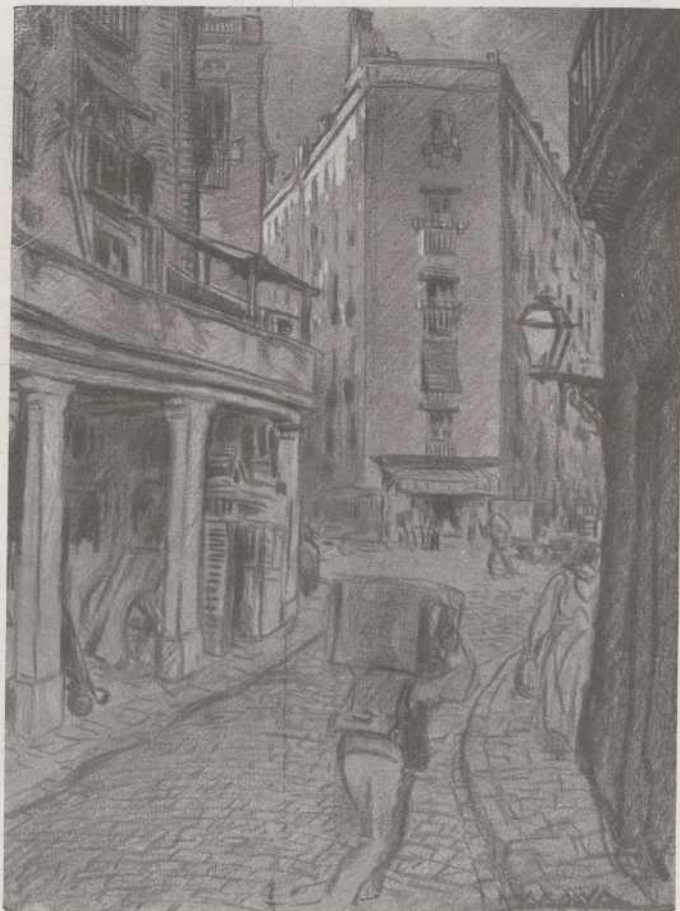
menada a l'orfebreria catalana; el Born, que era una de les places més extenses i notables de la Barcelona vella, i el pla de Palau, grandíós i monumental, una de les urbanitzacions modernes més encertades, no sols a Barcelona sinó a tot arreu.

Però amb els dibuixos d'En Macaya que publiquem avui no pretenem pas fer admirar aquestes belleses o grandiositats, ans volem presentar el més humil i íntim del barri, que ofereix uns aspectes tan interessants com els altres, els pintorescos o curiosos carrerons i placetes formats en la major part per cases de menestrals i botiguetes velles i típiques que rodegen el magne temple seu, tan estrets, tan adherits a ell, tan misteriosos, tan antiquats, que sembla talment que en formen part.

I el barri es adequat escenari de la vida que s'hi desenrotlla; com ell té caràcter propi que el distingeix dels altres barris de la ciutat, també n'han tingut sempre i en tenen encara els seus habitants. En un d'aquests carrerons va haver-hi la botiga de betes i fils que ens presenta En Rossinyol en "L'auca del senyor Esteve", i encara podem avui visitar-hi altres botigues per l'estil. Ací es van desenrotllar els fets que hom pot llegir amb delectança en les novel·les i contes d'Alexandre Planes. Joan Sacs diu molt encertadament que ací, al carrer de Sombrerers, on hi ha romanalles de cases gòtiques i barroques, haurien viscut segurament els Mestres Cantaires si a l'Edat Mitjana hagués existit l'Orfeó Català, el qual, per cert, si avui ocupa el modern Palau de la Música Catalana, prop de la ciutat nova, va néixer i créixer en un casal antic, no lluny d'aquest barri.

A la placeta irregular de Santa Maria on dona la façana principal del temple, petita com és, hi afluixen una pila de carrers: el de Santa Maria, el dels Canvis Nous, el de les Caputxes, el d'Abaixadors, el de l'Argenteria, el de Sombrerers... tots ells plens de cases antigues, malauradament arrebossades el segle XIX, botigues típiques, que en lloc del títol o bé del nom del botiguer presenten com a senyals una pintura o una escul-

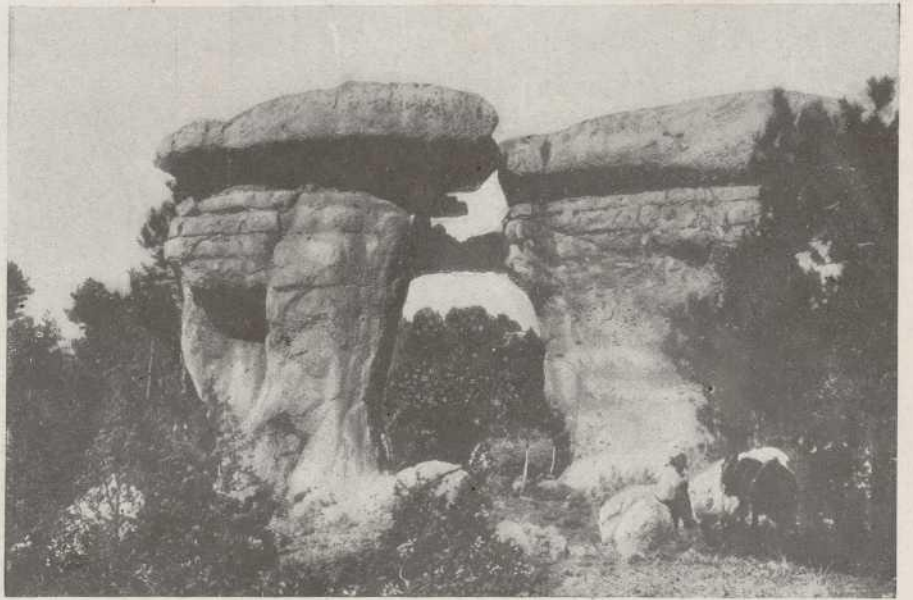
(Segueix a la pág. 29)

El carrer del Rec

Cuenca vista des de l' "Escalerón"

Una de les tantes agrupacions de pedres de la "Ciudad Encantada"

L'Original "Ciudad"

Com un guardià s'aguanta dreta aquesta roca

La "Ciudad Encantada" de Cuenca és una de les més sorprenents meravelles de la Península Pirenenca. En reproduïm avui uns fotogravats i una interessant nota de la visita que hi va fer el savi geòleg mossèn Norbert Font i Sagué, que pot dir-se que va ésser qui la va descobrir. D'allavors encà apenas si se n'ha dit res més. En Font va morir molt jove ja fa uns quants anys.

QUASI tots els països de la terra tenen trossos escollits del llur territori on la Natura sembla haver-se volgut entretenir en un moment de capritx, esculpint les roques en forma tal que, más que un fenomen purament natural, semblen el resultat d'un somni d'artista.

Però aquests països tenen tots consciència de la valor científica i econòmica que semblants fenòmens representen, i els guarden i els posen en condicions d'ésser visitats pels excursionistes i els donen a conèixer mitjançant publicacions. Res de tot això passa a Espanya, on tantes bel·leses

naturals hi ha, la major part d'elles desconegudes pels habitants mateixos, cosa que a vegades no deixa d'ésser un avantatge, perquè evita la llur destrucció.

De les més importants és, sens dubte, l'anomenada *Ciudad Encantada* de Cuenca. En tenia coneixement per les lleugeres notícies que en dona en Daniel Cortazar en la Memòria geològica d'aquella província i per alguns mals gravats que s'hi publicaven; però foren suficients per revelar-me que es tractava d'un fenomen o meravella excepcional que valia bé la pena d'ésser visitat i estudiat. I vaig anar a Cuenca; però la poca importància que els de la ciutat donaven a allò que jo volia veure, la poca gent que ho coneixia i la dificultat que hi hagué a trobar qui sabés bé el camí per acompanyar-m'hi, em féu tème que m'hagués enganyat, donant importància al que no en tenia. Però no em sabé greu, en bona veritat, amb tot i el que tinguérem de caminar per males terres i pitjors

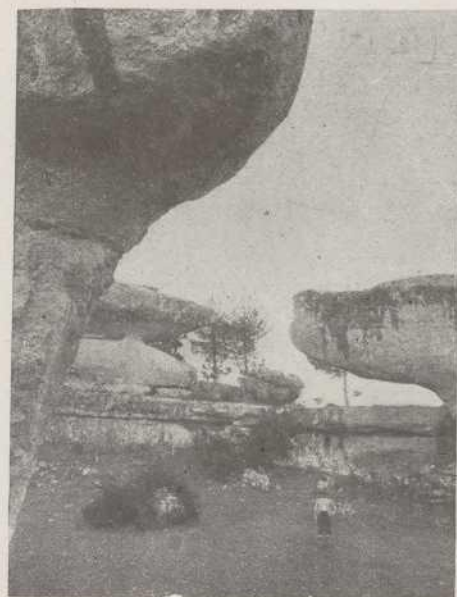
Els obeliscs, dits "Els centinelles"

Els capdevaners de la "Ciudad Encantada"

Un dels arcs de la plaça central de la Ciutat Encantada

Un dels recons més bonics de la mateixa

Encantada'' de Cuenca

camins, comparats amb els quals els de des-
emboscarse de la nostra terra són carreteres,
i amb tot i el mal temps i la pluja que
ens sorprengué abans d'arribar-hi, la qual
cosa em féu témer que no podria treure
bons clixés.

A Valdecabras, poblet de mala mort, en
el terme del qual es troba la *Ciudad Encan-
tada*, prenguérem un guia, un pastor
que, segons ell, havia nascut i viscut sem-
pre en aquella, i que s'estranyava que jo
vingués de tan llunyes terres per veure qua-
tre roques, encara que, segons digué, *hacia
dos años que había ido otro extranjero tam-
bién a verlo.*

Al cap de mitja hora de pujar per un
grau, arribarem dalt del planell, on ja vaig
començar a veure monolits de roca de for-
mes capritxoses, i jo tot era anar d'ací i
d'allà cercant punts de vista per treure
clixés, i el guia vingui eridar-me que ho
deixés estar, que allò no era res, que tro-
baria altres coses molt millors per a ma-

par. I, en efecte, a mesura que avançàvem
planell enllà, el bosc s'anava espessint i les
roques prenien formes més estranyes i s'en-
lairaven més. Uns cops era un murallam
firat a dret fil que ens barrava el pas, al-
tres s'obria davant nostre com un ample
carrer o plaça, en mig de la qual s'alça-
ven colossals monolits i més enllà els punts
de colossal arcada s'alçaven per damunt
dels pins. Jo estava encantat. Per sort,
parà la pluja i les boires s'aclariren, i jo
vinga anar d'un cantó a l'altre, enfilant-
me dalt d'aquells rocams, recorrent llurs
esquerdas, cercant l'efecte artístic ensems
que científic del paisatge, traient els cli-
xés l'un darrera l'altre, i si cent n'hagués
portat, cent n'hauria tret, perquè a cada
pas trobava nous punts de vista que m'en-
cisaven, noves decoracions com la més exal-
tada fantasia no podia somniar, nous as-
pectes del mateix fenomen. I així durà
tres hores llargues de febre, en què el sol

(Segueix a la pág. 25)

Curiosíssima forma, semblant a un bolet

Com un centinella original aquesta roca sembla vigilar la quietud de la ciutat.

Diria's la còrpora fòsil d'un animal antdiluví en actitud d'expectativa.

SANT JORDI, PATRO DE CATALUNYA

SANT Jordi, ara que Catalunya ha arribat a un recobriment nacional que la fa un poble lliure, encara ha de tenir més alt sentit. El sant Patró, que a través de les centúries d'esclavatge vergonyós ha estat la guspira de la fe en el destí del reserqiment de la pàtria, té la virtut d'enfortir els cors catalans, perquè, sols a Ell, pot dir-se, hom deu la continuïtat, la persistència en l'ideal. La seva postura al·legòrica, feta a posta per a donar contingut a una actitud, quan més tèrboia era la vida del poble català, amb més puixança assenyalava el camí dreturer que calia seguir.

Per això la fe de les generacions de la nostra terra, d'ençà de la pèrdua de tota llibertat, va tenir una veneració que depassava la religiositat estricta pel sant del glavi justicier.

La vida d'un poble que sofreix les vexacions arbitràries del qui sols es basa en la raó de la força, com era el cas dels catalans, forçosament havia de tenir una fe, un ideal de deslliurança que es materialitzés en un plant, que tots el catalans han tingut com la imatge de la fortitud i de l'esperança. I mentre els anys de tenebres s'escolaven en el viure sense ànima de la gent catalana, perquè li havia llevada a trossos un Estat que no admetia sinó l'ajupiment, que fa dels ciutadans vassalls d'infima categoria, a Catalunya sempre va haver-hi, però, la llumeneta de la fe en Sant Jordi, que, per ésser patró de la terra, semblava talment que volgués infondre aquella qualitat essencial que és patrimoni de les races fortes...

Proveint-se de flors avans d'anar a retre homenatge al patró de Catalunya

Avui, Sant Jordi, que esguarda la seva obra simbòlica gairebé acoïmplerta, perquè els catalans ja han arribat a la realitat de moltes de les coses que, en temps no gaire allunyats, no eren sinó somnis, visions albiradores, fe en el destí de la pàtria, representa potser allò que ja té arrels profundes en la vida de Catalunya.

El seu patronatge, tan místic com se'l vulgui suposar, ara és d'una categoria que ha guanyat la veneració en un sentit tot altre de quan Catalunya era sota el jou d'allò que fa pena de recordar. És la veneració de la llibertat que recomença després dels tràngols i de les injustícies que no han de tornar mai més.

Belles senyoretetes comprant les espigues simbòliques

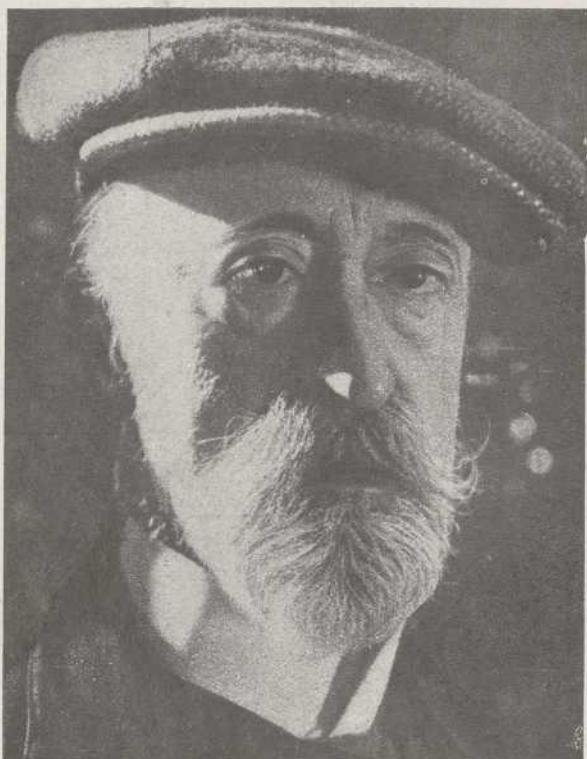
El públic que s'estacionà davant del Palau de la Generalitat el dia de Sant Jordi

HOMENATGE A APEL·LES MESTRES

El vell poeta, dramaturg i dibuixant, alhora, com és en aquest cas el venerable Apelles Mestres, ara fa poc ha estat objecte d'un homenatge al cap i casal de Catalunya. L'artista homenatjat—una figura d'aquelles que sorgeixen molt poques vegades, perquè són com les mateixes arrels de la terra que els ha vist néixer i que en l'hora actual de la renaixença integral de la pàtria podria semblar una supervivència reeixida del vuitcents — té en canvi tota la frescor de l'actualitat, puix ningú com ell ha sabut trobar aquell punt de maduresa assonada que fa d'allò que produeix una mena de present embastat amb les coses ja passades definitivament.

Apelles Mestres ha estat, durant la seva dilatada vida, un treballador formidable; un d'aquests intel·lectuals que venien a fer una tasca cíclica, sols pel desig de donar tot allò que llur capacitat creadora és capaç de realitzar. Aquest poeta-dibuixant, si hom volgués fer una bibliografia de la seva producció hauria d'heure-se-les amb una de les produccions més copioses que mai hagin estat acomplertes.

Apelles Mestres té una bibliografia que és prou per immortalitzar-lo. Si a això s'hi afegeix la seva altra com a artista il·lustrador, aleshores tindrem que la seva glòria s'aixampla d'una manera més notable, perquè en certa manera ha estat aquesta mena d'activitat la qui l'ha donat a conèixer en els centres artístics del món amb

La figura simpàtica del gran artista Apelles Mestres

més de puixança, val a dir que també amb tota justícia.

Però l'Apelles Mestres, fora de dubtes, és gran en tot; des de l'artista fins a l'home de lletres, allí hi ha una personalitat que té tota la seva còrpora nimbada per la mestria en tot allò que tracta.

Segurament, tots els catalans des d'un extrem a l'altre de la terra, saben moltes de coses d'aquest home de la boina. Es que la seva producció s'ha estès per tots els recons de Catalunya, i per això, a més d'estimar-lo, se li té una mena de veneració, perquè, potser sense voler-ho, ha estat una mena de desvetllador de la consciència catalana. Els seus versos — que sempre han tingut aquella espontaneïtat fresca com la rosada matinal, perquè, de tan senzills com són, tenen la gràcia d'ésser entesos per totes les ments — allí on han arribat han estat benvinguts i ben gustats.

Es per això que la seva obra, com s'ha dit, ha arribat, a través dels anys, a fer-se d'un interès creixent i a expandir-se, que sols allò que posseïx medulla és digne d'aconseguir l'estimació dels qui saben valorar una personalitat si els ha fet gaudir moments de penetrant joia.

Avui, Apelles Mestres — que ja és un vell gloriós, ple d'una aurèola que el fa un home representatiu de Catalunya — té tota l'estimació dels catalans. Fóra una ingratitude que una glòria com és ara Apelles Mestres, no tingués del costat seu aquest ajut espiritual dels seus connacionals. La gent catalana no és gens avara quan es tracta

d'honorar les figures excelses que la representen arreu del món per mitjà del seu saber i del seu art.

La seva vida d'home d'esperit obert a totes les inquietuds estètiques que s'han succeït de cinquanta anys ençà, li ha valgut allò que podríem dir-ne una mena de preeminència que el fa un símbol vivent de la nostra renaixença. El seu treball pacient en les lletres catalanes, ha estat un seguit d'afirmacions de la seva ferma personalitat.

Apelles Mestres ha excel·lit aixímateix en el teatre; aquest teatre tan seu, tot a base de situacions que, per ésser com són d'una claretat de concepció que fa goig, sembla talment tot sadollat de consistència idíl·lica. Però, el seu teatre, és més aviat una forma sublimitzada de la mateixa vida d'Apelles Mestres.

El quadrets mariners que ha donat a l'escena catalana, són, sense cap dubte, petites obres d'art que suggereixen, moltes vegades, més del que diuen. Per això el baf de tragèdia que traspuja en alguna de les dites produccions, són com un esclat que fa la impressió d'un estat anímic viscut pel mateix Apelles Mestres.

Catalunya, que és una mare amorosa per a tots els fills que l'honoren amb llur treball de bellesa, no podia deixar de banda a aquesta glòria vivent que és Apelles Mestres, i l'homenatge que li ha retut Barcelona és una prova coneloent de la benevolença i el respecte envers els qui honoren la vida de l'esperit fent obra de catalanitat.

Dibuix del conte intitulat "L'Espasa"

Dibuix del conte intitulat "La Capa"

CRONIQUE CATALANES

LES aficions aeronàutiques s'estenen per totes les contrades de la terra, i com no podia ésser menys, a Catalunya un grup d'entusiastes aficionats capitanejats per l'infatigable aviador català senyor Canudes s'ha emprès la tasca d'anar divulgant l'afició per aquesta interessant activitat que és l'aviació.

Bona prova dels resultats, que ja es comencen a veure, és la instal·lació de camps d'aterratge prop de les més importants poblacions de Catalunya, i entre aquestes una de les que últimament ha inaugurat el seu camp d'aviació és Figueres, la capital empordanesa; inauguració que es va celebrar

Bell conjunt de senyorettes abillades amb vestits de cotó que es varen presentar al concurs del Palau de Belles Arts.

Detall de l'afesta celebrada amb motiu de les noces d'or del cor "La Violeta", d'en Clavé.

amb motiu de les tradicionals fires de Sta. Creu i amb la presència de les autoritats locals i dels consellers de la Generalitat senyors Ventura Gassol, Manuel Carrasco i Rafael Campalans, i un públic nombrosísim.

Es pot dir que les festes aeronàutiques celebrades a Figueres varen ésser la nota més interessant d'aquelles diades.

Entre els noms dels batlles que han passat per l'Ajuntament de Barcelona, pocs n'hi ha que hagin arribat a obtenir tanta de nomenada després de morts com el de Rius i Tauler, qui regia els destins de la ciutat cap i casal de Catalunya durant els anys d'aquella famosa Exposició Internacional inaugurada en 1888, els beneficis de la qual tan varen contribuir a l'actual pui-

xança econòmica i desvetllament espiritual de la nostra terra.

Per això, cada any, com una prova del bon record que va deixar la seva activa gestió al davant de la batllia de Barcelona, el monument que la ciutat li va dedicar es ven curull de corones i rams de flors amb motiu de la data aniversari. I el poble de Barcelona no fa amb això altra cosa que retre un homenatge, en aquest cas, perfectament merescut.

□ □ □

I parlant d'homenatges, es també significatiu el que Barcelona va rendir, per mitjà de les seves primeres autoritats i nombros públic, al gran patriota i definidor de doctrina nacionalista doctor Martí i Julià. Ha tornat al seu lloc la plaça que dona el nom del patrici a una travessa de la Gran Via Laietana; plaça i nom que havien estat substituïts durant els anys de dictadura.

Entre els que varen parlar amb aquell motiu hi havia l'actual batlle de Barcelo-

El batlle Dr. Jaume Aiguader, pronunciant un discurs en l'acte de donar el nom del Dr. Martí i Julià a un carrer de Barcelona.

Nucli de patriotas que varen retre homenatge als catalans morts en defensa de les llibertats patries en el Fossar de les Moreres.

Banquet i repartiment de premis als aviadors que varen prendre part a l'inauguració de l'aeròdrom de Figueres.

Famílies d'obrers forasters, sense treball, esperant en el moll per embarcar de retorn a les seves comarques originàries.

na, doctor Jaume Aiguader, i el conseller de la Generalitat senyor M. Serra i Moret.

□ □ □

També la diada de Carpus un nombrós agrupament de patriotes es va aplegar en el Fossar de les Moreres per deixar-hi garbes de flors amb llagades catalanes, com a tribut d'homenatge als herois caiguts en èpoques pretèrites en defensa de les llibertats de la Pàtria.

Pietós record i senzilla ofrena als que tan varen lluitar contra la tirania que hom pretenia imposar-los.

□ □ □

Com a mostra de les últimes manifestacions esportives realitzades a Barcelona, donem la fotografia d'un grup de simpàtiques nadadores que varen prendre part en el concurs de natació darrerament i en el que fou guanyadora la senyoreta Torrents.

Quina impressió de goig i d'optimisme que es despren d'aquesta fotografia! I és que les activitats esportives a les quals havia estat molt refractària la dona catalana porten al cos un millorament físic, un delit i una gaubança molt saludable.

□ □ □

Els voltants de Barcelona, sobretot al llarg de les vies dels Ferrocarrils de Catalunya, s'estan poblant amb un seguit d'agrupaments de construccions amb totes les característiques d'un poble.

Monument a Rius i Taulet curull de flor i corones amb motiu de l'aniversari de la seva mort.

Es així com han anat sortint una colla de localitats com Les Fonts, Bella Terra, i, últimament, Valldoreix; i és que el viure en una ciutat com Barcelona, d'un ritme de treball cada dia més intens, fa que els que poden cerquin en la tranquil·litat

d'aquells boscos que voltan la capital un apaivagament dels nervis i un benestar físic més complet gaudint de la quietut d'aquelles valls tan properes a la ciutat dels seus quefers diaris.

□ □ □

Segurament que mal informades, moltes famílies de terres endins havien acudit els últims temps a Barcelona, però malgrat la benevolença acollidora de la ciutat, no va ésser possible proporcionar-los treball, per qual motiu i amb l'auxili econòmic de la Generalitat i de tots els estaments de Catalunya, hom ha procurat la repatriació de tota aquesta gent que anava a agreujar la manca de feina que es nota actualment a tot arreu però principalment a les grans aglomeracions urbanes.

No és lògic que els de fora casa hagin d'obstruir la tasca de la Generalitat en procura de treball per a tots els obrers residents i és encertadíssima l'idea de tornar els forasters al seu punt d'origen.

□ □ □

Obra patriòtica i artística la de les agrupacions corals de la nostra terra, iniciada pel gran músic-poeta català Anselm Clavé i continuada després pels actuals orfeons, que tant han ajudat a la dignificació espiritual i a la cultura del nostre poble, té, entre les entitats més anomenades, el cor

(Segueix a la pág. 25)

Grup de boniques nadadores que varen prendre part en un dels concursos de natació darrerament celebrats.

Les autoritats, després d'inaugurada l'estació visiten les noves construccions que s'aixequen en la població de Valldoreix.

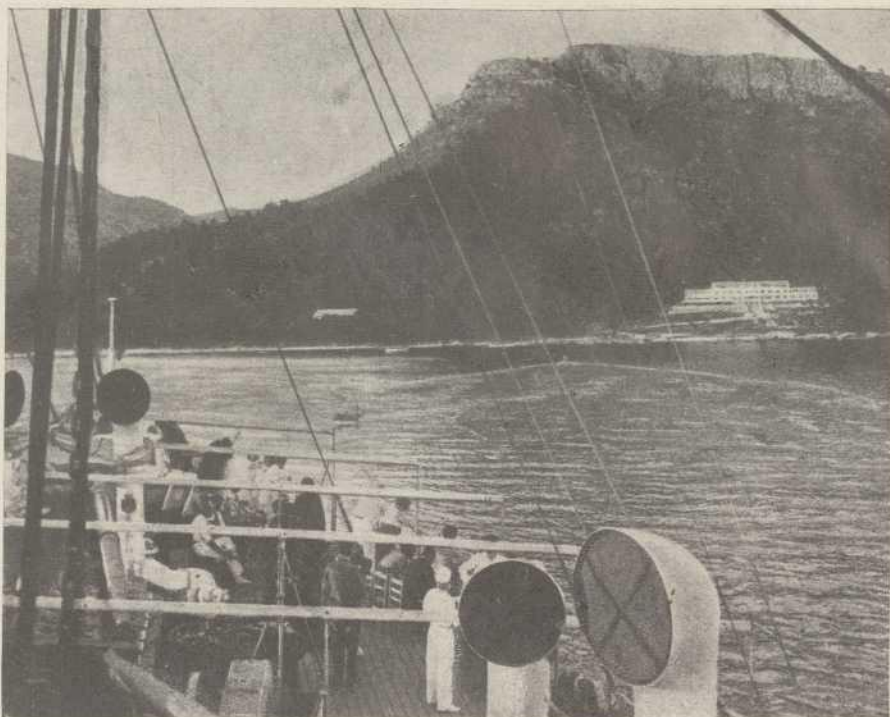
LA SETMANA DE SAVIESA

AQUEST any, el comte de Keyserling ha acceptat de reunir-se amb altres intel·lectuals a Mallorca per a celebrar l'acte de recolliment que anualment efectua a un lloc o altre del món.

A l'entorn del personatge estonià es congregaren escriptors catalans i castellans, i visqueren vuit dies de tranquil·litat, de conversa noble i d'optimisme sà. Cada dia, dins la placidesa d'un cap-vespre abrilenc, sota el fullam esponerós dels pins, davant la mar blava, un de la colla llança a la rodona un tema, que capta el més abrivat, i que van prenent els altres, fins a deixar-lo esgotat.

Més que fer-ne una crònica esmortuïda, preferim recollir l'impressió que en tingué el comte, i que escrigué des del mateix Formentor.

“Quan els poetes de Catalunya — diu — m'invitaren a organitzar i dirigir a Mallorca una Setmana de Saviesa a l'estil de Darmstadt, jo no podia tenir noció del que m'esperava. El nom de Formentor m'interessà immediatament, car me sonava a misteriós-cabalístic. Oimés, jo sabia que Mallorca disfruta fama d'ésser un paradís. Cert, quan una carretera d'automòbil en zig-zag, com un camí de ferradura, em dugué a través de paratges despoblats, damunt roques i per boscos, brindant-me vistes sorprenents i sempre noves de la mar fins al més formós edifici modern que jo hagi vist, obra de l'arquitecte argentí Adán Diehl, ubicat en una cala aïllada, completament solitari al mig de boscos de pins, allavors vaig saber quina artística intuïció visionària havia mogut als meus amics a traslladar durant algun temps Darmstadt a Formentor; no puc imaginar-me que el

La badia de Formentor amb l'hotel al fons.

filosofar trobés un mare vital tan ideal, ni àdhuc en la propia Hèllade.

“Dues vegades al dia ens reuníem sota els pins ombrosos en una plana sobre la mar. Jo no hauria pogut establir prèviament com hagués d'ésser allò: un mare desconegut, homes en bona part desconeguts, amén d'empresar-se l'espanyol com idioma per a les discussions. Mes vet-ací que cada dia s'amotllà com automàticament, en forma tal, que hi hagué una unitat artística millor que tot el que jo havia suposat a Darmstadt. Cada matí jo proposava un tema fonamental. Amb veritable tacte musical, intervingien a temps altres opinions, en sèrie de contrapunt. Cada vegada ens resultà mestre en definicions i resums clars

el futur estadista i actual conferenciant i publicista Joan Estelrich; amb les seves inesperades ocurrencies brillava Carles Soldevila, el millor aforista de Catalunya; el primer comediògraf i poeta líric del país, Josep Maria de Sagarra—qui després creà el nou himne nacional català—tercejà amb suprem encert sempre que calgué una variació artística del tema. Emperó el contrapunt perfecte amb mi mateix l'oferia Ramon Gómez de la Serna, impresionista i expresionista a l'ensem, exagerador i limitador, model de colorisme espiritual i humor jovial. Tan perfectament es complia la tasca cada dia, que ja prou avançada la tarda i després d'haver-se post el sol, veïem acabada la discussió d'un tema vast com l'univers i ens dèiem uns als altres: “Aquest tema sembla exhaurit”.

“No obstant, a la nit Catalunya es dedicava al cant. Allà viu encara el vell esperit musical de Provença; allà la Gaia Ciència, la ciència alegre, seguíx la darrera paraula. El castell de Formentor és, entre altres coses, l'hotel més ideal i el mellor administrat de la Mediterrània. El paladar també trobava els més benvinguts estimulants. No menys completa que la jornada filosòfica concentrada passava la nit alegre i revoltosa. Formoses dames arribades de totes les latituds feien llur entrada de sobte a cada estona, i, certament, se les rebia com cosa natural en el cercle estrany i elòs. Emperó, entrada la nit, els vells llits mallorquins rebien a llurs felïços dorments.

“Durant aquesta setmana encisadora fôrem una tribu exclussiva per a nosaltres. No obstant això, anaven i venien pelegrins procedents de tota Espanya i ens escolta-ven formant ample cercle. Com és natural,

(Segueix a la pág. 27)

El comte de Keiserling, rodejat dels Srs. Josep Maria de Sagarra, Josep Plà, Joan Estelrich i Oleguer Junyent, i la senyoreta Isabel Llorach, presidenta del Conferentia Club.

PEL NOSTRE IDIOMA CRONIQUEES CATALANES

(De la pág. 23)

EL CATALA A LES ESCOLES

D'ací en davant, a Catalunya l'ensenyament serà donat en llengua materna, i a partir dels vuit anys d'edat serà ensenyat l'espanyol com una assignatura, tal com s'ensenyava tota altra llengua, llevat la nostra, la única que, ja parlem abans d'estudiar-ne la gramàtica

La part dispositiva del decret d'Instrucció Pública, dictat per En Marcel·lí Domingo, referent al bilingüisme, diu així:

“Artículo 1.º — Quedan derogadas todas las disposiciones fijadas desde el 13 de septiembre de 1923 contra el uso del catalán en las escuelas primarias.

“Artículo 2.º — En las escuelas maternas y de párvulos de Cataluña, la enseñanza se dará exclusivamente en la lengua materna, catalán o castellano.

“Artículo 3.º — En las escuelas primarias se dará también la enseñanza en lengua materna y se enseñará a los alumnos catalanes, a partir de los ocho años, el co-

nocimiento y práctica de la lengua española, a fin de conseguir que la hablen y la escriban con toda corrección.

“Artículo 3.º — Se faculta a la Universidad de Barcelona para que, por medio de su seminario de pedagogía, juntamente con los organismos que cuiden de la obra de cultura en la Generalidad de Cataluña, el Consejo de Instrucción Primaria y el Patronato Escolar de Barcelona, organicen cursos de perfeccionamiento, con objeto de dar unidad a la obra de la escuela primaria y aplicación articulada y eficaz a este decreto, evitando perturbación al derecho de los profesores ya nombrados.

“Artículo adicional. — En atención a los motivos determinantes de este decreto, justificándose en otro territorio del Estado la misma necesidad que en Cataluña y formulada la petición, el Gobierno resolverá aplicando el espíritu de los artículos anteriores, en armonía con las circunstancias del idioma respectivo.

“Dado en Madrid, etc., etc.”.

“La Violeta”, d'en Clavé, a Barcelona, el qual ha celebrat suara les seves nocces d'or amb una festa a la qual varen assistir representants de varies associacions corals amb les llurs respectives senyeres.

□ □ □

L'afició al luxe ha fet créixer el consum de les robes de teixits fins, en minva de les de cotó. Per aquest motiu els industrials cotoners de Catalunya s'han abocat a una campanya de propaganda que desvetlli la necessitat de vestir-se amb teixits de cotó, un dels actes de la qual ha estat l'organització de la primera setmana cotonera amb un seguit de festes i un concurs per a obtar als premis oferts als millors trajes confeccionats amb roba de cotó, concurs al qual va concórrer un nombrós grup de senyorettes abillades amb vestits fets d'aquests teixit i que fou celebrat en el Palau de Belles Arts.

QUICO.

LA “CIUDAD ENCANTADA” DE CUENCA

(De la pág. 19)

brillà esplendorós, permetent-me treballar a gust; però en aquest espai de temps, que vaig aprofitar de debò, no vaig pas veure tot el que allí hi ha per veure i seguir: m'hauria calgut ben bé un dia llarg.

Acabar-se'm els clixés i amagar-se el sol, posant-se a ploure de seguida, fou el mateix. Sense guia no hauria pas sortit d'aquell veritable laberint, perquè enlloc no hi ha punts de vista llunyans, i l'uniformitat de formes que presenten tots aquells accidents de les roques fan torbar al més expert excursionista.

Com s'és fet semblant fenomen? Al que el visiti sense tenir coneixements geològics li semblarà trobar-se davant de l'efecte motivat per un cataclisme o revolució colossal; i, no obstant, no hi ha res de tot això: l'acció tranquil·la, pausada, però seguida durant segles i segles, de l'aigua, ha estat l'arquitecte o la fada que ha bastit semblant *Ciudad Encantada*. Allí ens trobem amb el terror cretaci, les capes del qual conserven perfectament llur posició horitzontal, tal com es depositarien quan es formaren. Aquestes capes, per mor d'algun moviment de retracció, s'esquerdaren en diferents sentits, quedant així aïllades en blocs més o menys colossals; blocs separats de primer per esquerdes finíssimes, però que ben aviat cuitaren les aigües a eixamplar progressivament, convertint-los en amplis esvorancs que, on eren propers els uns dels altres, originaven l'aïllament complet dels blocs o monolits, tal com passà en el nostre Montserrat, sols que en aquest, com que la massa de roca és uniformement

d'igual duresa, l'erosió ha treballat amb major intensitat en sa part superior, i d'aquí la forma apuntada que els monolits de Montserrat presenten; però allí dona la coincidència que la capa calça superior és més dura que la que li segueix, i aquest canvi de duresa no és sobtat, sinó gradual, la qual cosa és causa que la capa superior sigui menys desgastada que la inferior, i d'aquí la forma de gegantins bolets que quasi tots el monolits presenten. Els punts naturals tenen el mateix origen, sols que eren esquerdes subterrànies engrandides per les aigües que hi formaren coves, i després l'erosió les seccionà, resultant les meravelloses i atrevides arcades que allí es veuen. No cal descriure detalladament cada un d'aquests fenòmens, perquè millor del que ho podria fer la ploma ho diuen els fotogravats dels exemples que presento.

Norbert FONT I SAGUÉ, Pbr.

(Clixés de l'autor).

Els Jocs Florals de Barcelona

(De la pág. 9)

di. Al fons es dreçava la trona per a la Reina de la Festa, amb una graderia, exornada profusament de flors. Arreu de la sala hi havia ornaments amb garlandes de fullatge i de flors sobre domassos. Aquest exornament no hi era els altres anys.

Entre aplaudiments constants, s'establí la presidència de l'acte en la forma següent: A la dreta, la presidència d'autoritats, amb l'alcalde, doctor Aiguader; president de la Generalitat, senyor Macià; els tinents d'al-

(Segueix a la pág. 28)

EL LLORO DISECAT

(De la pág. 7)

“Vardad que jo an tengue la culpe, per haberte llevadu connigüe? Vardad?”

Aquesta mateixa escena, es repetia una infinitat de vegades al dia, fins que una nit, un estrident xerrie-xarrec el despertà en ple son. Era el lloro? Suggestionat, el veié que es movia. Primer obrí una ala, després l'altra, i espolsant-se, el mirà fit a fit i li enraonà d'aqueixa manera:

“Noi Pona, torna-te'n cap a Amèrica. Si no ho fas aviat, corres el perill de perdre diners i família. Tot el que d'allà t'has endut, allà ho tens de tornar”.

Despertà a la seva muller i en contar-li el que acabava d'oír, la impressionà de tal manera, que encomanant-li la seva suggestió, mantingueren la conversa amb “Padritu” fins que la claror del nou dia, desfeu l'encís. Era absolutament necessari tornar-se'n a l'Amèrica. Ells creien que la profecia del lloro es compliria indefectiblement, i procuraren sortir amb el primer vaixell que salpava cap aquelles terres.

□ □

D'això farà deu, quinze, vints anys... Ben mirat, seria el de menys, si no fos que el lloro manté el seu plomatge ben virolat.

Si en llegir aquesta breu contalla us vinguessin desigs de veure'l, haurien de fer una visita al cementiri americà de X. Al cim de la tomba del noi Pona, el lloro hi fa de sentinella. Fou la darrera voluntat d'aquell pobre-noi-ric.

□ □

Hi ha qui diu, que en les nits de lluna, l'indiano i el lloro, en un diàleg viu i pintoresc, repeteixen les facècies per les quals quedaren lligats amb vincles eternals.

M. BANDRANAS PALÀ.

GLOSSARI DE L'HORA CATALANA

P O R J . M A S D E F L I X

VII

No sovintegen, entre els catalans que aquí conviuen, les manifestacions de solidaritat. Destriats en diversos nuclis, isolada una gran majoria, es fa difícil aplegar-los, en un moment determinat, per a donar fe de vida, per a deixar constància d'una afirmació i d'un sentiment col·lectius. Per això és digne d'esmentar-se l'acte celebrat suara a Buenos Aires en aquest sentit, i, ensems, com a adhesió al govern provisional de la Generalitat de Catalunya.

Mai no han mancat, per cert, les rectes intencions i els més fervents desitjos per a assolir aquest anhel de solidaritat. De molts anys enrera han existit entre nosaltres, homes que han treballat amb zel i amb gran fe per arribar a constituir una col·lectivitat forta, responsable, respectada, que fes honor al nom i a la condició de catalans que ostentem, però de vegades una muralla d'incomprensió i unes altres d'indiferència, han fet irrealitzables tan bons propòsits. En certes circumstàncies ha pres força l'ideal esmentat, i quasi s'ha arribat a la consecució anhelada, però en el moment més impensat s'ha esvaït de tal faïso, que han arribat a semblar antagònics els elements que havien d'arribar a la unió cercada.

Creiem que ara és un moment oportú per que prengui forma definitiva un estat d'opinió que no pot menys que existir entre la majoria de catalans de l'Argentina. Es, sens dubte, l'hora de demostrar una perfecta solidaritat entre nosaltres i amb els nostres germans de Catalunya. L'acte al qual hem fet referència és una prova de la nostra afirmació. La presència en ell d'homes de tots els sectors en què es divideix un poble, o una col·lectivitat, demostra l'estat d'opinió que dèiem. I no hauria de deixar-se perdre aquest símptoma, aquesta bona disposició que pot dissipar l'anorreament que ha planat fins ara damunt nostre.

Demés, la nostra unió fóra d'una força moral incalculable a l'hora en que cristal·litzen els ideals del nostre poble amb la resurrecció de la personalitat catalana. Prenem exemple del què passa a Catalunya, i que a l'opinió unànim de la nostra pàtria, amb prescindència de caïres més moderats o més radicals, s'hi afegeixi la nostra ferma adhesió d'homes conscients de l'hora en què viuen.

Aquesta és la verdadera solidaritat que s'imposa!

10 de maig de 1931.

VIII

Ja ha passat a l'història aquella creença que Catalunya era només un país essencialment industrial, o mercantil. Qui avui volgués fer a la nostra terra el retret de *labiòrica* sense fer esment del seu valor

espiritual, demostraria un desconeixement complet, o una mala intenció notòria. Apart que aquella afirmació, no ara, mai no ha estat verídica en el sentit despectiu que hom li donava abans a aquella paraula.

Es ben cert que el nostre poble és treballador en grau superlatiu; que l'enginy de la nostra gent es demostra en totes les feines a que es dedica; que ha tingut una predilecció manifesta per a l'indústria, i que el desenvolupament d'aquesta ha estat intens i despert sempre, per tal d'assolir els majors avenços. Riem-nos d'aquella llegenda dels telers vells i dels procediments antiquats en la fabricació, tòpics d'algunes campanyes que aquí, a Amèrica, en certes èpoques, feren adeptes entre els nostres mateixos. A tots ens consta que fabricants i obrers s'han esmerat en perfeccionar coneixements i utilitatges, i que així s'ha creat una potència industrial, esdevinguda, per conseqüència, una poderosa força econòmica.

Però, mentre s'alçaven xemeneies arreu de la nostra terra — fites superbes de la seva vida material — el poble català cultivava, ensems, la vida de l'esperit, amb aquest temperament seu tan predisposat a tots els sentiments d'art i bellesa. No ho és, no, de fenícia la nostra terra. Quants pobles amb més significació, o amb més apariència, no senten cap anhel ni cap preocupació de caràcter idealista! El nostre, pel contrari, té un sentit despert per totes les manifestacions d'aquesta mena.

Esmentem el seu culte per a la música, general a la nostra terra. Parlin per nosaltres els orfeons, les cobles, extesos per totes les contrades catalanes. Els nostres obrers, bo i treballant, sempre canten. Quin és el vilatge de mitjana importància que no té la seva orquestra? On trobaríem un poble, com el català, on abunden els afeccionats a les lletres i al teatre? Són legió els homes que actuen en el comerç, o en l'indústria, que cultiven la literatura per mer passatemps, per a delectació del seu esperit. Per què no posar en relleu els nuclis dramàtics d'afeccionats que fan teatre amb la consciència de vertaders actors? En les col·lectivitats residenciades fora de la pàtria podem comprovar-ho. Totes les d'Amèrica en donarien fe.

Res d'estrany, per tant, que Catalunya tingui un planter d'artistes que fan honor al seu nom. Una vegada que comentàvem a Buenos Aires el fet que alguns artistes aixequessin el vol, allunyant-se de Catalunya, Santiago Russinyol ens deïa que era tan proficua la nostra terra sota aquest aspecte, que podia permetre's el luxe de fornir-ne als altres pobles, sense que, per això, s'acabés la llavor. Així podem veure com abunden en el teatre castellà i fins en l'argentí els actors i els cantants catalans, que no obliden pas l'art de la terra nativa i no negligeixen ocasió de retre-li honor.

Els catalans de Buenos Aires podem dar-ne fermaça. No passa any que no tinguem el goig d'escoltar i d'aplaudir a alguns dels més significats conreadors de l'art líric, o teatral. Ara mateix es troba entre nosaltres una representació selecta d'aquesta florescència del sentiment artístic de Catalunya, que arreu del món és reconegut i és admirat, demostració incontrovertible del equilibri que posseïx la nostra terra entre la seva vida material i la del seu esperit.

17 de maig de 1931.

IX

Acaba d'arribar de Barcelona, el *Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana*, que transcriu la Memòria de l'exercici corresponent a l'any 1930. Des de l'any 1923 al 1929 — més de sis anys, en què l'obra de l'Associació es veié dificultada, — els seus adherents, sense contacte directe amb els capdavanters, desconeixien les tasques portades a terme, amb gran abnegació, a desgrat d'insídies i vexacions. En els inicis de 1930, la Protectora podia reprendre la seva vida normal, però, en recomptar les seves rengleres, pogué comprovar els estralls que hi havia fet la llarga època ominosa. De 10.400 associats que tenia a mitjans de 1923, a la fi de 1929 li'n quedaren 5.400, quasi un cinquanta per cent de pèrdua. Deserció deploràble, fins inversemblant!

Però, l'esperit dels patricis que dirigeixen la benemèrita Associació, que no desmaià en les hores fosques transcorregudes, prengué nova embranzida quan, caiguda la dictadura, pogué reorganitzar la seva actuació amb més facilitat de moviment. I així podem veure en la Memòria esmentada, que ha clos l'any 1930 amb 7.500 socis, val a dir que, en un any, n'ha recobrat un trenta per cent. Paulatinament, amb una gran seguretat, la Protectora ha reprès el seu camí amb pas ferm i ràpid envers la consecució dels seus altíssims ideals, i creiem que, en igual període de temps, sobrepassarà amb escreix l'època esplendorosa en què es trobava vuit anys enrera.

La Memòria d'una institució ha d'ésser una demostració de dades, fets i afirmacions, del seu estat general de desenvolupament. Els que transcriuen les dues Memòries que comentem són eloqüents en extrem. Les xifres obtingudes en concepte d'ingressos (90.500 pessetes en 1929—prop d'un seixanta per cent menys que en 1924), ha pujat en 1930 a 138.800 pessetes, any en el qual hom calculava només un pressupost de 67.000. Es a dir, que s'ha pogut esmerçar quasi el doble dels recursos previstos.

Creiem que enguany l'Associació ha d'assolir la plenitud que mereix, a l'influx dels fets esdevinguts a Catalunya, perquè entenem que ara és quan la seva influència ha d'ésser més eficaç i decisiva.

siva. Acaba d'obtenir-se, per voluntat de la nostra terra i per disposició del govern espanyol, la oficialitat de l'escola catalana, i és quan la sembla feta per la magnànima Protectora ha de donar el fruits desitjats.

No hem pas de creure que per haver abastat l'ideal tan temps cobejat, ja ha finit una tasca tan noble. L'escola catalana deu establir-se amb la major grandària, i ha de subsistir el patronatge moral i material d'una institució responsable i solvent, en els conceptes patriòtic i cultural, com ho és l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. I els catalans d'Amèrica no hem de desdir en aquesta obra, per tal de fer honor a la fe que tenen posada en nosaltres els dirigents de l'Associació, i perquè és el lligam més ferm i més enlairat que ens uneix a la Pàtria.

24 de maig de 1931.

X

L'Hora Catalana ha tingut el goig de donar a conèixer, el diumenge darrer, l'Himne de Catalunya. Tot just donada la primera audició a Barcelona, en vetllada memorable de l'Orfeó Català, un bon amic nostre, entusiasta de L'Hora Catalana des dels seus inicis — el company Silvestre, — ens en trameté una còpia. Dos dies després de rebuda, donàvem la primera audició a Buenos Aires per mitjà del nostre micròfon i, gràcies a la gentilesa del jove cantant català Enric Sagi-Barba i a la cooperació mai desmentida del mestre Pere Bosc, les notes del nou himne català foren portades per la ràdio a tots els àmbits de l'Argentina.

Sens dubte el goig i la sorpresa foren simultanis per als nostres oients, i, tantost acabada l'execució de l'himne, el telèfon sollicitava la repetició, proba palesa de l'interès amb que era rebut pels nostres compatriotes. L'Hora Catalana ha fet, demés, una edició que tramet a tots els catalans que la demanin, puix el seu anhel és el de donar la màxima difusió a aquest cant que ha d'ésser el del nostre poble.

Amb aquest nom l'han retolat els seus autors, i a fe que no pot ésser més encertat, ja que és per voluntat absoluta del poble que han cristal·litzat les aspiracions catalanes. I aquest anhel que ha estat general a la nostra terra, el proclama la lletra de la cançó, els versos expressius de la qual, rotunds, tenen la vibració inconfusible en l'estil de l'altíssim poeta Josep M. de Sagarra.

La música de la cançó és d'Amadeu Vives, qui ha adaptat una melodia de Josep Anselm Clavé. Magnífic gest el del genial músic català. En lloc de compondre una peça original que, ultra acomplir amb el seu destí d'himne patriòtic, podia afegir renom i glòria a la seva carrera artística, el mestre Vives, home de pensament, representant avui de la ciutat de Barcelona, harmonitza una popular tonada de l'immortal músic-poeta, per tal que resti com

a homenatge viu i permanent de Catalunya tota al precursor del ressorgiment de la nostra música coral; a l'home que dignificà l'obrer català amb les dolceses del seu art; al ciutadà íntegre que defensà sempre les llibertats del poble.

Just és que, en esclatar aquestes, victorioses, l'esperit de Clavé quedi unit eternament a les notes de la cançó que ha d'ésser veu i símbol del sentiment i de la voluntat de tots els catalans. Ja ho diu un dels versos vibrants d'"El Cant del Poble":

Un crit i una sola veu.

Que un crit i una sola veu ressonin on hi hagi un català, per gloriificació de la Pàtria.

31 de maig de 1931.

DE LA NOSTRA COLLECTIVITAT

CASAL CATALA

El diumenge dia 14 de juny, en el Casal Català un nucli d'amics varen oferir un àpat íntim de comiat al director del nostre confrare local *Ressorgiment*, senyor H. Nadal i Mallol, amb motiu del seu viatge a la pàtria.

Va oferir la demostració, en nom de tots els assistents, el senyor Lluís Tintorer, i varen parlar també els senyors Josep Peyró, Angel Boixader i Ernest Sunyer; el senyor Joan Cunill va llegir uns versos de la poetessa Gràcia B. de Llorens, qui no va poder assistir-hi.

Tots els presents varen testimoniar al senyor Nadal i Mallol la seva simpatia, desitjant-li una feliç estada a la nostra terra i una prompta tornada.

CENTRE CATALA

El dia 6 de juny, la secció teatral d'aquesta entitat va posar en escena el drama en tres actes d'Ignasi Iglésies "La resclosa", el qual fou regularment interpretat per tot el conjunt. La festa va acabar amb un ball familiar.

La vetllada fou en honor i benefici del primer actor del quadre senyor Cunillé, el qual el 25 del corrent va embarcar en direcció a Catalunya, on pensa sojornar una temporada.

—També amb motiu de complir aquesta entitat el seu 45 aniversari, hom el va festejar amb un banquet, que va estar bastant concorregut.

Hi hagué parlaments i brindis per la prosperitat del Centre, als quals ajuntem els nostres.

NOU CONSELL DIRECTIU DE "L'HORA CATALANA"

Havent-se complit, el dia 4 del corrent, un any d'ençà de l'organització actual de L'Hora Catalana, amb independència de tota altra entitat de Buenos Aires, s'ha renovat el Consell Directiu, el qual ha quedat constituït d'aquesta manera:

President, Manuel Valls Sala; vicepre-

sident, Francesc Colomer; tresorer, Teodor Banús Grau; secretari, Ramon Escarrà; prosecretari, Florenci Company; director artístic, Joan Ferrer (*Santo-Ferry*).

Les audicions radiotelefòniques de L'Hora Catalana continuaran trametent-se per la *broadcasting* L. S. 2 (Radio Prieto), tots els diumenges, de les 12 a les 13 hores.

ELS CATALANS PEL MON

(De la pág. 3)

"instruments" i el mallorquí va guarir, però tots els altres malalts de l'hospital es varen morir". Nosaltres vàrem riure en gran, però Antoni no, sense poder comprendre el perquè.

Va arribar un dia que els nostres queviures varen començar a faltar, els lloros anaven retirant-se cap al interior i a les butxaques no quedava ja ni polsim de tabac, així és que calia tornar-nos-en. Ens vàrem embarcar en allò que una vegada havia estat un bot, però el llac no estava ara de bon humor. El que varen passar els meus homens en aqueixa jornada, no ho sé, i per a no passar per covard no els vaig preguntar res, però arribats a terra ens semblava haver nascut de nou. Hauria preferit plantar cara a tots els lleons d'Àfrica abans d'embarcar-me una altra vegada en aqueix bot, amb les seves cinquanta obertures per on entrava l'aigua com catarata del Niàgara.

Dec dues paraules als meus homens d'Ushuaia; eren dos suecs, cagadors de foques a les illes dels Estats, aquelles roques que varen ésser sempre un cementiri del mar. A Lapatra ens va esperar Caterina amb "els braços oberts"; els cinc gossos flacots varen improvisar una lluita terrible en honor nostre, i fins la guineu semblava estar contenta. Ens vàrem embarcar novament en el nostre schooner i aquesta vegada semblava que el motor es portava quasi bé, co mels cavalls quan tornen a la *querencia*.

Amic Antoni: Si és que has tornat a no podré brindar-te un *puchero de loro*, però en la meua cabanya mallorquina no hi mancarà quelcom amb què podré demostrarte el meu afecte.

Riber de LAGERQUIST.

LA SETMANA DE SAVIESA

(De la pág. 24)

els més nombrosos eren els mallorquins. Aquest és un poble notable. Encara que els insulars s'assemblen als catalans per la sang i l'idioma, són sans i forts com escandinaus, enemics de tota renovació i estan segurs que duraran eternament. Encara segueixen vivint entre ells mites antics. Cada un és terratinent, fermat a la gleba; ningú desitja canviar. I si un se'n va qualche vegada, pots per equivocació, amb tota seguretat que els nois tornen després a la falda materna a la seva intemporalitat".

Els Jocs Florals de Barcelona

(De la pàg. 25)

calde senyors Comes i Jové, i el canonge Llovera, en representació del bisbe. A la mateixa banda s'asseien el conseller de la Generalitat senyor Gassol i els regidors ja esmentats.

A l'esquerra, hi havia la presidència dels VII Mantenedors, Consell dels Jocs, literats i diverses representacions. Recordem: els mestres en Gai Saber, Anton Navarro, Llorenç Riber, Angel Garriga i Ferran Agulló, qui duia, a més, la representació de la Lliga Regionalista; Octavi Saltor, per la Joventut de la Lliga; Ramon Sunyer, pel Círcol Artístic de Sant Lluç i la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat; Joaquim Balcells, per la Universitat; Careres Candi, per l'Acadèmia de Bones Lletres; doctor Fontserè, per l'Acadèmia de Ciències; Coll i Rodés, per l'Acadèmia de Jurisprudència; Blai Vallespinosa, Lluís Millet, Francesc Pujol, Carles Cardó, Joaquim Renart, Amadeu Vives, etc.

Establerta la presidència, s'aixeca l'alcalde doctor Aiguader per a obrir l'acte i diu que cedeix la seva presidència al senyor Macià, president de la Generalitat de Catalunya. Gran ovació.

Allavors s'aixeca en Francesc Macià i diu: "Plau-me d'una manera especial presidir aquesta festa, avui que les portes de la Generalitat són obertes a les esperances", essent ovacionat.

ES DESCABDELLA LA FESTA

Obert l'acte, N'Octavi Saltor va llegir el magistral discurs presidencial del P. Miquel d'Esplugues, que va ésser escoltat amb gran atenció i en acabar fou aplaudidíssim.

A seguit, el secretari senyor Bulart i Rialp va llegir la seva memòria, també molt interessant i bellament escrita. Una vegada finida, entre llargs aplaudiments, el mateix senyor Bulart i Rialp va obrir la plica corresponent a la Flor Natural, de la qual fou guanyador el poeta Joan Arús i Colomer, de Sabadell, que fou rebut amb nodrits aplaudiments.

LA REINA DE LA FESTA

El poeta premiat, amb l'esplèndid pom de roses a les mans va anar a cercar la Reina de la Festa. Acompanyaven el poeta premiat el conseller senyor Gassol, els regidors senyors Puig i Alfonso, Bausili i Ventalló, i els membres del Jurat senyors Alexandre Bulart i Rialp, Alfons Maseras i Marià Manent, precedits dels macers, i amb els caps de cerimonial de l'Ajuntament i de la Generalitat, senyors Ribé i Rubí.

Al cap d'una estona, comparagué a la sala la senyoreta Maria Macià, del braç del poeta Joan Arús, i la comitiva darrera. Tota la sala a peu dret prorrompé en una ovació imponent, mentre l'orgue toca-

va amb tota solemnitat.

Asseguda a la trona la senyoreta Macià, amb dos nois de patges als seus peus i guàrdia d'honor de guàrdies municipals de gran gala i macers, el president dels VII Mantenedors, P. Miquel d'Esplugues, pronuncià les paraules:

"Queda proclamada Reina de la Festa la senyoreta Maria Macià, filla del president de la Generalitat de Catalunya".

Ressonà una altra ovació formidable.

ELS PREMIS I ELS POETES

A seguit, en Joan Arús va llegir la poesia premiada amb la Flor Natural.

Després, el secretari donà compte dels accésits. El primer fou guanyat per Maria Mercè Devesa Rossell; la poesia fou llegida per Joan M. Guasch. El segon accésit fou guanyat per Fidel Riu.

Després, el secretari del Jurat, senyor Bulart i Rialp, s'adreçà al president, i atès que en Joan Arús havia guanyat tres premis ordinaris: el primer, la Flor Natural, l'any 1926; el segon, l'Englantina, l'any 1928, i el tercer, la Flor, enguany, reclamava la seva proclamació de mestre en Gai Saber.

El president, P. Miquel d'Esplugues, féu solemnement la proclamació, i en Joan Arús féu l'abraçada ritual als mestres en Gai Saber allí presents.

L'Englantina fou guanyada per Josep Maria de Sagarra. Ell mateix va llegir la poesia. El primer accésit fou guanyat per Maria Antònia Salvà; la seva poesia fou llegida per Llorenç Riber; el segon accésit fou guanyat per Narcís Masó i Valentí.

Atès que en Josep M. de Sagarra havia guanyat tres premis ordinaris: en 1913, 1923 i enguany, amb Englantina, Flor i Englantina, fou proclamat mestre en Gai Saber, amb la mateixa cerimònia.

La Viola va ésser guanyada per Felip Graugés i Camprodón. Ell mateix llegí la seva poesia. Els accésits foren: el primer, per a Josep M. Rovira Artigues; el segon, per anònim, i el tercer, per Miquel Saperas.

Premi extraordinari, creat pels mantenedors: fou otorgat a Carles Grandó, vintgut expressament del Rosselló per a assistir a la festa. Ell mateix es llegí la poesia. Guanyaren accésits Octavi Saltor i Josep M. Font.

La Copa Artística no s'adjudicà. Foren otorgats accésits a Tomàs Roig i Llop i Josep Puig Pujades.

El Premi Fastenrath fou atorgat a Joan Oller i Rabassa, per la novel·la "Quan maven pels carrers".

El premi Concepció Rabell, fou atorgat a Josep Lleonart, per "Rondant de nit".

El premi Moncerdà, no fou adjudicat.

Els poetes premiats i llurs composicions foren objecte de nodridíssims aplaudiments.

Finalment, el senyor Ernest Mestre, fill del senyor Mestre Noè, mantenedor forà,

de Tortosa, llegí el discurs de gràcies, per no poder-ho fer el propi autor, per motius de salut.

Finit el discurs, que fou ovacionat, el president de la Generalitat, senyor Macià, va cloure l'acte, en mig d'una gran ovació, que es continuà mentre l'alcalde doctor Aiguader prenia del braç la Reina de la Festa, i junts, amb tota la comitiva, deixaven la sala, mentre l'orgue tocava l'himne català del mestre Vives.

Mentre sortien, la banda municipal executà "La Santa Espina" i "La Marsellesa", entre ovacions interminables... fins que representants i autoritats desaparegueren, en direcció altre cop, dels palaus de l'Ajuntament i de la Generalitat.

La festa fou verament esplèndida i tot-hom en sortí molt satisfet.

EL SOPAR DELS JOCS

El sopar dels Jocs Florals d'enguany fou molt concorregut i especialment lluit. A les nou de la nit es congregaren al restaurant Martin: l'alcalde doctor Aiguader i senyora, la Reina de la Festa senyoreta Maria Macià, el poeta guanyador de la Flor Natural Joan Arús i senyora, el P. Miquel d'Esplugues, Francesc Matheu i filla Núria, Francesc Mestre i Noè i fill Ernest, Alexandre Bulart i Rialp, Alfons Maseras, Marià Manent, Joaquim Cabot, Joan Ruiz Porta i fill Ferran, Enric de Fuentes, Joan Oller i Rabassa, Josep M. de Sagarra, Josep M. Rovira Artigues, Josep Lleonart i senyora, Ots, Carles Grandó, Octavi Saltor i senyora, Tomàs Roig i Llop i la senyora Llop, senyor Devesa i la seva filla Maria Mercè, Alemany i Borràs, Felip Graugés, Ferran Agulló, Roig Roure i senyora, A. Domènech, Ootero, Ramon Garriga, Lluís Via, Narcís Masó, Llorenç Riber, Joaquim Pellicena, Amadeu Vives, Surinyach Senties i senyora, Artur J. Palau Ximenis i senyora, J. Saperas i senyora, Monegal, Antoni Par i fill, Martí Navarro, Rodon, Bertran i Pijoan, Rossell i Vilar, Casades i Gramatxes, Joan M. Guasch, Anton Navarro, Cubas, Puig i Alfonso, Bodergas i Calmell i Alexandre Font.

Els llocs presidencials eren ocupats pels senyors alcalde, Reina de la Festa, poeta guanyador de la Flor Natural, P. Miquel d'Esplugues, president del Jurat, i Francesc Matheu, president del Consell dels Jocs.

El president de la Generalitat de Catalunya no pogué assistir al sopar per haver-li-ho impedit atencions imprevistes i urgents.

A l'hora dels postres varen llegir-se de nou les poesies premiades.

També llegiren diferents poemes originals, els poetes Anton Navarro, Ramon Garriga, Ferran Agulló, Joan M. Guasch, Alfons Maseras, Lluís Via, Surinyach Senties i J. Lleonart, que foren aplaudits.

AL VOLTANT DE SANTA MARIA DEL MAR DE BARCELONA

(De la pág. 17)

tura d'una figura o un altre objecte, tal com era costum a l'Edat Mitjana, reconstruïts i encisats, alguns amb volada a cada costat, altres amb porxos medievals als baixos, patis graciosos, ares pintorescos. Davant per davant del ric portal del temple, a l'altra banda de la placeta, hi ha la deliciosa font gòtica que hom pot veure reproduïda en les belles postals en colors angleses. Una rara curiositat presenta aquesta placeta, i són les dues teieres, una a cada angle de la façana del temple, que en altres segles havien servit per a il·luminació pública.

El carrer de Santa Maria, paral·lel al temple, que arriba fins al Born, passa per sota de l'arc cobert que des del Palau Reial, consumit per un incendi l'any 1877, conduïa al temple. A mitjan carrer surt el del Fossar de les Moreres, formant com un trapezi que torna a entrar al mateix d'on ha sortit. Quina urbanització estrambòtica! Constitueix un recó verament colpidor, encara que no guarda res d'antie.

Un altre dels dibuixos reproduïx un aspecte del carrer del Rec, un dels més típics de la Barcelona vella, amb les seves cases humils i rústegues però curiosíssimes, del tipus de la Costa de Llevant, amb

galeria volada damunt de pilars, formant porxos.

I per l'estil podríem presentar innumbrables carrers típics que constitueixen el barri tan barceloní de Sta. Maria del Mar.

Santiago Rusiñol es mort

(De la pág. 14)

leg s'hi barrejava l'emoció de l'artista; a la còpia de la peça descoberta en un vell portal, seguia la suggestió del lloc; la sensibilitat del poeta s'erectava, la imaginació entrava en funcions i l'observador sorprenia curiosos contrastos.

ELS ULTIMS ANYS

Darrerament, la figura d'En Rusiñol s'havia fet una mica patriarcal i llunyana. Blanc de cabells i de barba, mantenia ferma la còrpora robusta, que no havien pogut ajupir cinquanta anys de vida intensíssima. Amb la pipa o el puro a la boca, ranquejant una mica quan l'àcid úric li rovellava les articulacions, se'l veia sempre als llocs acostumats. Als matins rebia la gent al llit, perquè, tant si nevava com si plovia, ell havia de retirar tard mentre era a Barcelona. Quan volia treballar se n'anava, i aleshores tot el món li era pàtria. Tenia la virtut de no avorir-se mai enlloc d'on pintava, i a tot arreu, fins en

els llocs més tristos i més esquerps, triomfava la simpatia irresistible de la seva persona. Tenia amics a tot arreu i de tot arreu guardava un record amable, unes quantes amistats i un munt de fervoroses admiracions.

TOSSA DEL MAR

(De la pág. 10)

de la gent qui té la inefable gaubansa de petjar aquelles platges i aquells carrers, tots amarats de salabror, com les mateixes aigües marines.

Tossa, recolzada mandrosament al peu de la mar, que li besa, com si diguéssim, les mateixes arrels de la seva existència, fa l'efecte de les donzelles abillades amb robes de núvia: com més es tracta d'endevinar-hi els secrets, així és de forta llur condició de cosa cobejada.

Les poblacions que engarlanden la costa catalana, encara posseïxen un do que les fa més falagueres, i és que allí un hom sent glatir el cor amb tot l'eixample degut, perquè, la mar, l'aire i la mateixa gent, hi predispensen.

Així és de viva i forta la vida de les poblacions catalanes que estan de cara a la mar. La sentor de salobre diria's que les fa tremir d'entusiasme, com si tinguessin una ànima i un cos que bategués sols de l'emoció de sentir-se besades pel llebeig.

BANUS QUICK LUNCH COMPANY

333 - LAVALLE - 333

Restaurant norteamericano de gran rapidex

NO SE ADMITEN PROPINAS

NO SE COBRA CUBIERTO

Es una nueva creación de la vida económica y moderna

UNICO EN SU GENERO EN SUD AMERICA

CON CAPACIDAD PARA ATENDER 1500 PERSONAS POR HORA

Brinda almuerzos y cenas selectos y abundantes con menús desde 60 centavos y un servicio extra-rápido, fácil y correcto, sin esperas mortificantes, de tal suerte que en 10 minutos Vd. puede almorzar o cenar con toda comodidad y dentro de una distinguida atmósfera. Es digna de conocerse esta nueva institución de la gran ciudad.

Especial servicio de té, desde las 15 a las 18 horas, con pastelería elaborada en la casa.

NO SE ADMITEN PROPINAS

EL RESULTAT D'UN PROCÉS D'ART

AQUESTS darrers mesos s'ha fet molta publicitat, tant ací com a fora, sobre l'Antonello de Messina de la Col·lecció Cambó. La nostra secció ha callat expressament esperant el resultat d'aquesta controvèrsia.

Hom recordarà que pel març de 1929, el senyor Cambó adquirí a l'administrador del dott. Achillito Chiesa, per quinze mil lliures esterlines, una petita taula (31'5 per 40 em.) representant el bust d'un monjo. Aquesta taula fou reconeguda com d'Antonello pel savi professor de la Universitat de Roma i historiador de l'art italià Adolfo Venturi — el prestigi del qual és reconegut arreu del món — qui la donà a conèixer per primera vegada en un estudi publicat a la revista *L'Arte*, que ell dirigeix. (Vegi's el volum, any 1924, pág. 71).

Hom considera ben fonamentada aquesta atribució de Venturi. És més: l'autoritat de l'illustre historiador de l'art italià, aquesta vegada resultava enfortida per l'autoritat de Berenson, el qual acceptà l'atribució de Venturi, sense ni discutir-la (vegi's la revista *Dedalo*, any 1926, pàgina 630), la qual cosa era de remarcar, puix no sempre aquests dos professors estan d'acord.

Si les dues principals autoritats de la crítica de la pintura italiana reconeixien que la tauleta susdita era d'Antonello, no era d'estranyar que el senyor Cambó iniciés les gestions per adquirir-la. El nostre company Joaquim Folch i Torres tingué una important intervenció en aquestes gestions, fins aconseguir que la tauleta d'Antonello vingués a Barcelona. Cal tenir en compte que aquesta obra de l'autor del retrat del "Condottiere" del Louvre, era rara en el mercat, puix l'Antonello, a més d'una producció molt reduïda, es troba molt poc representat en col·leccions privades: gairebé totes les obres són en esglésies i museus.

Aquest Antonello de Messina, que va pertànyer al dott. Achillito Chiesa de Milà, era un dels rars Antonello susceptibles de venda: no cal dir com aquesta obra era assetjada per una bona quantitat de poderosos aspirants.

Hom pot afirmar que en l'invent de la història de la falsedat d'aquesta taula, no hi ha estat pas estrany el despit d'algun antiquari.

Heu's ací la sentència del tribunal de Milà: "No hi ha lloc a procedir perquè no existeix el fet atribuït".

HISTORIA DEL PROCÉS

El senyor Cambó, davant l'història de la falsedat de l'Antonello de la seva col·lecció, es veié obligat a presentar una denúncia per engany contra l'antie posseïdor de la tauleta, el dott. Chiesa, sostenint — sobre la base d'una lletra sortida d'Itàlia i d'una informació recollida també en aquell país — que la taula era una falsificació, un truc, un dels acostumats quadres de poc preu *antonelleggiato* — segons con-

DE LA COLLECCIO CAMBO
L'ANTONELLO
DE MESSINA

fessió — del restaurador Carlo Moroni, de Milà.

Com és pot suposar, aquest afer no sempre fou tractat pels cronistes amb la discreció que requeria. Alguns, però, donaven nota dels judicis que la tauleta havia merescut a Adolfo Venturi y a Berenson, o feien intervisus amb Gino Fogolari i amb el professor Salmi, els quals havien format part de la comissió ministerial per a concedir el permís d'exportació del quadre, quan fou venut al senyor Cambó. Per alguns diaris l'acusació d'engany, partida precisament d'Itàlia, era considerada com una vergonya que afectava a tot el país.

El procurador del Rei, Cav. Algise, una vegada rebuda la denúncia, procedí a un

ampli interrogatori, del qual es desprèn la unanimitat en l'atribució a Antonello de la taula que posseïx el senyor Cambó. Que no consta enlloc que l'atribució de Venturi, ni la de Berenson, hagin estat combatudes.

Ha fet constar també el magistrat, que quan la taula fou venuda al senyor Cambó fou precis concedir el permís per a la seva exportació. Aleshores aquesta tauleta fou sotmesa a l'expertització d'una comissió governativa, composta de veritables prestigis. Formaren part d'aquesta comissió Ettore Modigliani, superintendent de l'Art de la Lombardia i director de la Pinacoteca de Brera; Gino Fogolari, superintendent de l'Art del Veneto i director de l'Acadèmia de Venècia; Mario Salmi, ex-sotsdirector de la Pinacoteca de Brera, actualment professor d'Història de l'Art de la Universi-

tat de Florència i membre del Consell Superior de l'Antiguitat i de l'Art, i Lodovico Pogliaghi.

La competència i autoritat d'aquesta comissió és de tothom reconeguda.

Foren aquestes autoritats en matèria arqueològica i artística que aleshores examinaren la tauleta i judicaren que: no podent tractar-se d'un fragment del retaule de Sant Cassià (com ho havia judicat Berenson, independent de l'atribució a Antonello), la seva exportació no podia considerar-se com a minva al patrimoni artístic del país.

Catalogada, però, aquesta tauleta com del Tresor Artístic Nacional d'Itàlia, es féu ús de la llei de defensa que permet la sortida de determinades obres d'art que Itàlia tingui ja representades als seus museus. El permís fou donat per l'al·ludida comissió, la qual, judicant aleshores exacta l'atribució a Antonello, i considerant, per tant, el quadre de gran preu, demanà una compensació metàl·lica calculada damunt l'import de l'obra expertitzada en 400.000 lliures, la qual compensació fou fixada en 80 mil lliures, més dos quadres deguts a Antonio Canal, dit "il Canaletto", els quals foren plaçats a la Pinacoteca de Brera.

Tots aquests fets i documents han estat novament revisats pels senyors magistrats.

Els tècnics han reconegut que cap restauració no altera les característiques del quadre.

Quan als ulls, que Moroni pretèn haver transformat, el tècnic Berasconi diu que quan ell veié l'obra, la part més ben conservada eren els ulls, els quals brillaven com dos fars; que hom reconeixia que l'obra transpirava la preparació específica daurada, la qual tenia molta afinitat amb la preparació de la primitiva escola flamenca. (No cal subratllar ara les influències neerlandeses de la pintura d'Antonello). Que l'esglesieta que porta a una mà el monjo té totes les característiques dels començaments de la segona meitat del quattrecents. (Antonello morí en 1479).

Hom ha retret també, durant aquest procés, que la taula motiu d'aquesta controvèrsia, havia estat en poder de Chiesa durant quinze anys abans d'ésser venuda al senyor Cambó, i sempre hom l'havia tinguda per un Antonello de Messina. Així l'ha judicada la crítica més preclara d'Itàlia i de l'estranger, i no hi ha altra manera de judicar les obres d'art quan no existeix documentació històrica.

No es pot pas dir, doncs, que el senyor Cambó hagi perdut el plet sinó que aquest judici ha servit per aclarir moltes coses: per a certificar la veritat sobre la taula d'Antonello de Messina. Aquest procés ha provat que les denúncies de Moroni no eren verídiques. El senyor Cambó, doncs, en el fons, ha guanyat el plet. I amb ell, la nostra terra, que té la certesa de posseir un Antonello de Messina.

Felicitem-nos-en.

Rafael BENET.

Barcelona, abril, 81.

NOTICIARI DE CATALUNYA

Bisbal del Penedès

Amb motiu d'haver estat nomenat mestre d'un dels grups escolars recentment inaugurats a Barcelona, el senyor Jaume Trujols Calafell, regent d'una de les escoles d'aquesta vila, i amb motiu d'acomiar-se de la Bisbal, els seus ex-deixebles, un estol de joventut de la millor esperança, ha volgut demostrar-li el seu agraïment, en la qual iniciativa s'han vist secundats per tot el poble.

A tal fi se l'obsequià amb un sopar, al que hi concorregueren les principals personalitats de la vila i representacions de totes les organitzacions bisbalenques.

Després de l'apat tots els assistents concorregueren al local de la Unió, on s'hi donava una funció teatral en homenatge del senyor Trujols, representant-se el quadre dramàtic de l'Ignasi Iglésias "Joventut".

En un entreacte fou regalat a l'homenatjat un artístic pergamí degut al dibuixant senyor Mallofré i signat per l'Ajuntament, les entitats bisbalenques i la comissió organitzadora.

Arbós

Aquesta vila ha tributat un cordial homenatge al que en vida fou el seu benemèrit mestre senyor Andreu Lleonart i Roig, amb motiu del setè aniversari del seu traspàs.

Tota la vila vibrà joiosa amb l'afany nobilíssim d'enaldir com es mereixia al senyor Lleonart, qui regentà per espai de trenta-cinc anys una de les escoles de l'Arbós del Penedès.

A les 10 tingué lloc un ofici en sufragi de l'ànima de l'homenatjat; a les 11 es reuniren al saló d'actes de Cà la Vila el batlle senyor Cruañes i moltes comissions d'ací i de fora, les quals es dirigiren a l'escola per a col·locar una placa commemorativa. En nom de la Comissió organitzadora el senyor Escarrà llegí unes sentides i carinyoses quartelles recordant la venerable figura del mestre.

També s'ha donat el nom de Andreu A. Lleonart al carrer d'Espinal.

A la tarda hi hagué una vetllada necrològica a les sales del teatre Arbosenca.

Llorenç del Penedès

El Sindicat Agrícola d'aquest poble, que cada dia assoleix més reïeu, organitzà un gran banquet per tal de festejar l'acabament de les obres darrerament empreses.

La gran sala donava goig de contemplar, tota ella guarnida amb flors i plantes i amb banderes catalanes i republicanes.

Prop de doscents comensals assaboriren, a l'hora que la vianda, l'èxit inefable del coronament de la seva obra.

Al final parlaren els Revs. Josep Rovira i Enric Tutusaus, A. Manyé, Jaume Ilari, Pere de la Cèlia, Joseph Benach, Pau Ràfols, Pere Figueres i l'advocat Pau Benach, tots els quals glossaren l'importància de l'obra realitzada.

Resumí el president, senyor Josep Brugal, i un cor dirigit pel mestre Magí Figueras, amenitzà l'acte.

Moya

Estem en plena activitat de treballs públics. La brigada que treballa per la conducció d'aigües a la vila ja acabà de fer el rec per posar-hi les canonades. Mentrestrant una altra grup d'homes està obrint els carrers per a la distribució de les dites aigües.

Gelida

Al senyor Jaume Vila li ha estat otorgada l'Englantina de argent daurada dels Jocs Florals del Rosselló d'enguany, per les seves poesies "Masovera galta bruna" i "Garbes d'or".

Ja anteriorment en els mateixos Jocs Florals fou premiada amb la Clavellina d'argent la seva poesia "Les quatre clarors de la vida".

Sant Andreu de la Barca

Bonament, i sense necessitat d'acudir a vagues i altres mitjans de lluita, els pagesos han conseguit que se'ls augmentés el jornal. Ara guanyen vuit pessetes en les feines ordinàries.

□ □

Hem entrat a la collita de les maduixes, per prosseguir amb la de les altres fruites en un període ben característic ací, en el qual a una forta activitat hi va unit l'ingrés de bons beneficis.

Martorell

S'han inaugurat unes escoles a l'Ateneu de Martorell per a nens dels socis de l'entiat. N'és professor el senyor Antoni Casanoves. Assisteixen a les classes uns quaranta deixebles.

Viella

Els alcaldes de la Vall d'Aran, en junta celebrada últimament a Viella, acordaren per unanimitat proclamar candidat a diputat de la Generalitat de Catalunya al patrici aranès senyor Josep M. España Sirat, el qual gaudeix de moltes simpaties.

Roda

Es objecte d'unànimes elogis el joiell esculptòric amb què ha estat enriquida la nostra església gràcies a la munificència de la família Sala, d'aquesta vila.

Ens referim a la inauguració de la bellíssima edícula a l'entrant del temple on fou col·locada la imatge d'un Sant Crist feta pel celebrat mestre Llïmona, sobre decoració mural originalíssima de l'artista Jaume Busquets.

Manlleu

Pels voltants de la Roca dels Clavells, el masover de la dita masia, senyor Corrius, ha descobert casualment, al cap d'una feixa, unes sitges prehistòriques que contenen fragments d'osamenta probablement de procedència ibèrica. El seu estat dissortatament és deplorabile. Ies cavitats apareixen completament malmeses i deformades i la ruina hi és atapeïda i confusament barrejada.

L'Ajuntament s'ha reservat els drets corresponents i ha facultat al pèrit municipal senyor Lluís Coll per a l'exploració.

Vic

Per al vinent mes de juny està fixada la celebració d'un important concurs de bestiar en aquesta ciutat. L'organització d'aquest aplec va a càrrec de l'Associació General de Ramaders. Hi seran admesos cavalls, ases, vaques, aviram i porcs.

La llista de premis serà llarga i aquests seran valuosos.

Sta. Coloma de Gramanet

L'Ajuntament ha quedat format així: Manuel Vilaseca, alcalde; Pere Pla Arús, Francese Areu i Josep Serra, tinents; Josep Manent, síndic, i regidors: Rupert Martínez, Ramon Pinós, Manuel Isarte, Miquel Esteve, Manuel Aparicio, Tomàs Colet, Joan Pinyol, Narcís Font, Enric Sanchis, Joan Obach, Francese Saladrigas i Salvador Pedragosa.

Els dotze primers formaren la candidatura republicana, i els cinc últims la coalició popular.

Sabadell

La premsa local s'ha fet resolt dels propòsits de l'Ajuntament respecte dotar a Sabadell del gran nombre d'escoles que falten. Ací resulta que la gent de la dictadura no féu res tocant al millorament i a l'augment d'escoles nacionals.

Si a Sabadell no hi hagués les magnífiques escoles privades en la seva major part a càrrec de corporacions catòliques, hauríem arribat que molts infants no sabrien de lletra per manca d'on ensenyessin, car les escoles públiques que hi ha no abasten de bon tros. Per això ha estat tant de lloar que ço que no feia l'Estat ho fessin particulars.

D'ací la fundació de les magnífiques Escoles de Cultura Po-

pular en una barriada els nois de la qual no sabien on anar.

□ □

Hi ha el propòsit de canviar els noms de carrers i places, i fins rebatejar-ne alguns. Així, l'antiga plaça Major—després plaça del Mercat; més tard, altra vegada plaça Major; en temps de la dictadura, de Primo de Rivera, i després altra vegada plaça Major, — ara es dirà de Garcia Hernández i Fermí Galan.

Hi haurà el passeig de la República, el carrer F. Layret, la plaça Martí Vilanova—aquesta, primer, plaça Marquillas, més coneguda per la dels Tres Quartos, després de Martínez Anido i fins ara amb l'antic nom de Marquillas.

Un altre carrer s'ha retolat de Blasco Ibàñez.

□ □

Mentre hom fa estudis per tal de determinar les reformes al nostre escut d'armes, s'ha determinat treure'n la corona d'infant que usaren els reis d'Aragó i Catalunya, el qual Sabadell tenia el privilegi d'ostentar en l'escut en memòria del senyoriu directe que damunt de la nostra ciutat tenien alguns membres d'aquella dinastia.

Terrassa

Diàriament són moltes les visites que rep l'alcalde senyor Avell Estranyer i Maria.

Pot ben dir-se que totes les forces vives, entitats i agrupaments per petits que siguin, s'han fet un deure d'oferir a la nostra primera autoritat civil el seu ajut incondicional.

Granollers

Durant el mes passat la sucursal en aquesta ciutat de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis ha rebut per imposicions 528.883.25 pessetes, i pagat per reintegraments d'estalvi i terminis mensuals de pensió 387.155.39 pessetes, i resulta un ròssec a favor de les imposicions de 141.727.86 pessetes i s'han obert 75 llibretes noves.

Manresa

En la darrera sessió de l'Ajuntament fou aprovada una proposició demanant que sigui col·locada una placa a la sala del Consistori, on tingué lloc la magna assemblea que acordà les cèlebres Bases de Manresa, en commemoració d'aquest fet gloriós de la història de Catalunya, i també que sigui donat aquest nom a una de les nostres vies més cèntriques.

Hom diu que vol donar-se a l'acte molta importància.

□ □

Ha començat a publicar-se una fulla mensual titulada *Assaigs*, portaveu de la vida do-

cent del nostre Institut de Segona Eensenyança.

En ella es remarca, d'una manera molt simpàtica, la conviència de professors i alumnes.

Igualada

El moviment registrat a la Biblioteca Pública de la Caixa de Pensions durant el mes passat, és com segueix:

Lectors concurrents, 2.253; repartits en 605 homes, 499 dones i 949 infants.

El nombre de serveis de lectura prestats puja a 2.651.

Pobla de Lillet

El Casal Popular Catòlic ha inaugurat un esplèndid cinema en el qual es donen projeccions de cintes censurades per l'autoritat eclesiàstica. El programa del dia de la inauguració fou ben interessant i artístic i plagué en gran manera a les persones que no tenen el gust estragat per les pel·lícules vodevillesques i de color pujat.

Puigcerdà

Durant el passat mes, a l'escriptor d'aquesta vila s'han sacrificat 84 porcs, 34 cabrits, 183 moltons, 24 sovelles i 42 vedells. Total, 588 caps.

Encara no està resolta la vaga dels paletes d'aquesta vila, iniciada fa tres setmanes. Els obrers sol·liciten el jornal de 12 pessetes diàries.

Solsona

En la darrera sessió que ha celebrat la Corporació Municipal es nomenaren els càrrecs i es constituïren les comissions següents:

Primer tinent d'alcalde, senyor Francesc Féu; segon, senyor Josep M. Vicens; Comissió de Foment: Srs. Féu, Carreres, Cots i Sampons; Aigües: Srs. Carreres, Cots i Pujol; Finances: Srs. Vicens, Ferrer i Sampons; Governació: Srs. Augé, Cots i Aubet; Cementiri: Srs. Vicens, Viladrich i Sampons; Arbres: Srs. Cots, Augé i Pujol; Escriptor: Srs. Cots, Sampons i Aubet.

Cardona

Va a canviar-se el nom del carrer de Cambras. Ara serà de Francesc Macià. El de la plaça del Vall serà la del capità Enric Domingo Rosich, descendent d'aquesta vila, i el del Príncep serà de Fermí Galan. A més serà posat el nom de García Hernández a un altre carrer.

En el veí agregat de La Comromina han posat als principals carrers els noms de plaça de la República, Francesc Macià, Jacint Verdaguer i A. Guimerà.

Montblanch

Amb motiu de la proclamació de la República, un ciutadà in-

cògnit lliurà 500 pessetes a l'Alcaldia perquè fossin reparades entre els pobres.

□ □

Es troba a la nostra vila el culte compatrieci, el franciscà P. Lluís Ferrer i Magre, resident a Madrid i dedicat a estudis d'arxiu.

Dies enrera, també es trobà a la nostra vila el P. Jordà, primer superior que tingué el convent franciscà d'ací, i molt conegut i estimat entre nosaltres.

Tortosa

El dia 25 del mes passat fou a Tortosa un dia d'aquells extraordinaris pels que tenen un sentiment verament català, ja que des de les primeres hores del matí començaren a veure's joves amb el cor ple d'entusiasme, que demostraven que a la nostra ciutat també se saben fer diades dedicades a enalitzar els sentiments d'amor a la Pàtria, passejant arreu la senyera barrada, acompanyada de cants que perfumaven l'ambient.

A les set del matí tingué lloc a l'església dels Dolors una missa de comunió general que fou cantada per l'Orfeó.

A les onze es cantà al cambril de la Mare de Déu de la Cinta, la Salve d'Aixinger, com a salutació a la patrona dels tortosins; d'allí passaren a Casa la Ciutat, on foren rebuts per una comissió de regidors i el batlle senyor Benet; entonaren "El cant de la senyera" i "La sardana de la pàtria", que els valgué una llarga ovació pel nombrós públic allí congregat. La segona visita fou al senyor bisbe, on repetiren les composicions cantades a l'Ajuntament.

La cobla Cot executà boniques sardanes al Parc Municipal, des de les dotze a les dues, que foren ballades per molt jovent.

Tarragona

La senyora Lluïsa Mercé vídua del malaguanyat compatrieci doctor Angel Rabadà ha fet un llegat a la Casa Provincial de Beneficència.

Aquest consisteix en tot l'instrumental i aparells mèdico-quirúrgics que constituï la clínica de tan distingit metge.

Amb tal motiu la Junta de l'establiment ha pres l'acord de donar el nom de Sala del doctor Rabadà a una dependència on hi haurà el material científic que compon el llegat.

Morell

L'entitat coral poc temps ha fundada a la nostra vila, i que s'estrenà amb un bon èxit el dia de les Caramelles, s'ha convertit en orfeó per haver estat moltes les noies i noietes que darrerament s'hi han inscrit.

El novell orfeó ha començat ja els seus assaigs i tot fa preveure que assolirà un gran èxit.

Valls

Dijous al matí estigué a la nostra ciutat el governador civil de la província, senyor Noguera i Comet.

El seu viatge obeí a les ordres del govern central que els governadors visitin els pobles per assabentar-se de llurs necessitats.

Arribats tots a Cà la Ciutat, en el despatx de l'Alcaldia i prèvies unes concises paraules de presentació de l'alcalde senyor Magrinyà, el governador fou saludat per una representació municipal, pels representants de totes les forces vives i per comissions dels Ajuntaments del partit.

Aquests representants eren portadors de notes relatives a les necessitats de llurs poblacions que el senyor Noguera conservava, després d'ampliar-les amb les dades obtingudes en la conversa amb els diferents representants.

A la tarda tornà el governador a Tarragona.

Vilabella

El nou Ajuntament ha quedat format pels següents regidors: Pere Guivernau Boronat, Antoni Guivernau Dalmau, Josep Boada Pallarès, Josep Vendrell Sardà, Joan Seguí Recasens, Josep Armengol Gestí, P. Prim Pié i Joan Busquets Garriga.

Fou la única candidatura que es presentà, essent elegida, per tant, sense oposició.

Entre ells hi ha quatre regionalistes, tres agraris i dos catòlics.

Girona

Ha visitat la nostra ciutat el cor La Lira, del Vendrell. Fou rebut a l'estació per elements del Centre Republicà i pel cap de la guardia municipal. Seguidament es traslladaren a l'Ajuntament, on cantaren "Salut als cantors" i "La reina de les flors", essent molt aplaudits.

També anaren a Banyoles, on com en aquesta ciutat, foren molt obsequiats.

St. Antoni de Calonge

El nou Ajuntament ha quedat compost així: Alcalde, senyor Pere Carner Rotllan; primer tinent, Marian Carner Bou; segon, Conrad Vilar Rubau; alcalde pedani, Ricard Roca.

Els components són nou republicans i dos administratius.

Aquest any promet ésser més nombrosa que els anteriors la colònia estiuença, com a conseqüència de les notables millores i comoditats introduïdes, que fan cada dia més còmoda l'estada en aquesta població.

Figueres

La Junta Social del pantà de Crespià ha tingut coneixement que el ministeri de Foment ha

aprovat definitivament el projecte de construcció de l'anomenat pantà, i es creu que ràpidament es portarà a terme aquesta obra que és la de més transcendència per a la nostra comarca.

□ □

Durant la passada setmana la sucursal de la Caixa de Pensions ha fet les operacions següents: Imposicions, 126.527,51 pessetes; reintegres, 71.067,58.

Ha obert 17 llibretes noves.

La Sellera

Després de les eleccions, mai com ara tan concorregudes, foren elegits per la majoria: R. Codina, monàrquic; Joan Domènec, regionalista; Salvador Verdaguer, republicà; Miquel Trafach, Baldomer Boix, Pere Bayer i Pere Masach, independents, i per la minoria, el senyor Francesc Trafach i Josep Domènec, republicans.

Badalona

Durant el passat mes, la sucursal de la Caixa de Pensions per a la Vellesa cobrà per imposicions 674.527,32 pessetes, i en pagà per reintegres 389.836, amb una diferència de 284.691 pessetes a favor de les imposicions. Obrí 125 llibretes noves.

A la Biblioteca Popular, organisme de la mateixa Caixa, durant el mes passat assistiren 1.772 lectors, repartits així: 899 homes, 225 dones i 748 nois.

Les obres consultades foren 1.862.

Sta. Maria de Pallafolls

Estem en plena collita de patates i els pagesos estan molt atrafegats en aquesta feina. Segons sembla, la collita és d'aquelles que formen època, i el gènere, fins avui, s'ha pagat a molt bon preu, com mai s'havia vist.

Es calcula que a Palafolls hi entraran, al menys, uns 850.000 duros.

Mataró

Ha estat publicada la memòria corresponent a l'any 1930 de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat d'aquesta població.

S'hi ressenyen les diferents activitats de la institució i es parla de l'impuls extraordinari que s'ha donat a l'acció benèfica-social amplificada amb la inauguració dels casals dels Infants. Parla també de l'equipament quirúrgic de l'hospital, de pensions, de la Biblioteca Popular, Colònia Escolar, Festa de l'Estalvi, etc.

Durant l'any passat ingressaren 7.459.483,48 pessetes, procedents de 14.904 imposicions, i es reintegraren 6.671.430,91 pessetes en 7.230 operacions. El romanent a favor dels imponents ascendí a 13.506.258,46 pessetes que en comparació a l'any 1929 representen un augment de pessetes 1.165.850,47.

La infidelitat dels marits

Es deu, les més de les vegades, a que no troben en la pròpia muller l'encís que altres tenen. Sapiguen això les mestresses que per a estar per casa es vesteixen de qualsevol manera. És cert que estalvien, però es una economia mal entesa, perquè els seus estalvis els malgasta el marit amb altres dones. Economia és tenyir els vestits vells i descolorits a casa d'un mateix amb la meravellosa

ANILINA ALEMANA "VENUS"

que és la única del món per aquell objecte i d'una varietat de colors tots ells d'última moda, i demostrar davant del marit la pròpia elegància, molt més simpàtica perquè és més econòmica. Mireu bé que l'anilina porti el nom de VENUS sobre cada paquet, doncs no tant sols dona als vestits una color fixa, sinó que els dona també l'aspecte de nous. Aquesta anilina la podeu aconseguir en totes les farmàcies i drogueries de la República al preu de 80 centaus el paquet i a 20 centaus la capseta.

"Barquillo" no vol dir barco petit;

vol dir "Neula;"

Neula, vol dir "Seba;"

Seba, vol dir "Bleda;"

Bleda, vol dir "Pastanaga;"

Pastanaga, vol dir "Llus;"

Llus, vol dir "Llonsa;"

Per favor compatrici, prou, no segueixis essent comestible y apunta. Per fotogravats.

R. Martín, Chacabuco 334 - U.T. 33, 2660.

CONFITERIA "CONDAL"

— DE —

RAMONEDA i CAPDEVILA

Gran assortit de tortells, palos de Jacob, bescuits de la Reina i altres articles catalans.

Bdo. Irigoyen 1170

U. T. 3006 B. Orden

L'HORA CATALANA

Estació L. S. 2

(RADIO PRIETO)

TOTS EL DIUMENGES DE 12 A 13 HORES
Catalans: Escolteu-la i feu-vos afiliats.

Escriviu a BRASIL 441, dpt. 3
BUENOS AIRES

E. Campllonch

ARQUITECTE

Projectes i construccions

CHACABUCO 409

BUENOS AIRES

Dr. RAMON MARTI

Profesor Suplente de la Facultad
ODONTOLOGO

Consulta de 14 a 18

ESMERALDA 83, 2.º piso

U. T. 38, Mayo 2261

CATALUNYA

Magazine català de caràcter informatiu, literari i artístic; sortirà una vegada cada mes.

Pretenem que entri i sigui indispensable a totes les llars catalanes d'Amèrica; per això creiem que no ens mancarà la cooperació de tot bon català que vulgui que les coses de la nostra terra siguin estimades pel que es mereixen.

Feu-vos-en subscriptors i contribuïu a portar-nos-en d'altres; d'aquesta manera en ajudareu a fer que CATALUNYA sigui sempre una revista que faci honor a la nostra col·lectivitat.

Preu de subscripció:
5 PESSOS L'ANY; ARREU.

NO OBLIDEU LA CASA

"oms"

PER CASAMENTS Y BATEIGS

XAMPANY "CODORNIU"

LICOR "YASILAC"

Xacolata "OMS" a l'estil Catalá

SARITAS, un exquisit pastell que
celebra tot hom, c/u. \$ 0.50

ANIS DEU - Gran Licor Yasilac
Bategeu les vostres alegries amb
XAMPANY CODORNIU

Recomanem molt especialment el deliciós vi d'Alella,
Moscatell i Malvasia de Sitges

CERRITO 148
U. T. 85, MAYO 4561
C. T. CENTRAL 2918

Bmé. MITRE 2248
U. T. 47, CUYO 0909
C. T. CENTRAL 2919

SARMIENTO 850
U. T. 85, LIBERTAD 1572
C. T. CENTRAL 2920

FONTANA LTDA.

FABRICA DE
EXTRACTO DE
QUEBRACHO

BUENOS AIRES